

LUNDS
UNIVERSITET

”What local people?”

En studie om gruvmotståndsrörelsen i Kallak

Emma Strid

Kandidatuppsats i humanekologi

HEKK02, höstterminen 2013

Handledare: Pernille Gooch

Humanekologiska avdelningen, Lunds universitet

Abstract

”What local people?”

A study on the mining resistance movement in Kallak.

The mining industry is going through an all-time high in Sweden. Sweden is the European Union’s leading producer of iron ore and is seen as a great resource for the Union’s demand of minerals. The country’s low mining taxes and fees have made Sweden attractive for international mining companies. During the last few years there has been a great increase in mining projects in the country, especially in the northern part where most of the minerals can be found. A result of this is that there has been a rise of both local and national movements, fighting against such land exploitations. They are movements with traditional environmental motives but are also fighting for the rights of the indigenous people and other local people’s right to self determination. In the summer of 2013 Swedish media were flooded by news about a struggle against a mine in the region where the indigenous people, the Samis, traditionally lives. Activists were blockading the road that leads to the concession area for two and a half months. The struggle against the mine had existed several years before the blockade and it is still going on. The struggle in Kallak is a symbol of the national resistance movement against mines in Sweden. This thesis studies the movement of Kallak with the purpose to analyze its origin and development.

Key words: Kallak, Sápmi, environmental movement, political ecology, ecological distribution conflicts, world-system theory, mines, minerals.

Tack!

Tack till alla er som varit en del av denna uppsats. Tack till alla informanter och människor jag träffade i Jokkmokk, utan er skulle uppsatsen aldrig blivit skriven. Era ord har gett mig lust. Tack till min handledare, mina lärare och mina klasskamrater, era synpunkter och idéer har alltid hjälpt mig och fått mig att se klart. Tack till min familj och mina vänner, ert stöd har gett mig styrka och ork. Tack till Smålands Nation för det stipendium som gjorde mitt fältarbete i Jokkmokk möjligt.

Emma Strid
2014-01-17

Ordförklaring

Civil olydnad - En metod av motstånd genom att öppet och utan våld bryta mot eller trotsa en lag för att belysa och bekämpa missförhållanden eller orättvisor.

Direkt aktion - En metod av motstånd genom att direkt angripa missförhållanden eller orättvisor för att uppnå de mål utövaren har. Direkt aktioner är ofta tydliga markörer för avstånd från staten då utövaren oftast saknar tilltro till det rådande systemet vilket orättvisorna sker inom.

Koncession - Medgivande, tillstånd för att bedriva verksamhet.

Prospektering - systematiskt sökande efter malm, olja, gas, kol, vatten, industriella mineral och berg- och jordarter.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 "Us local people"	1
1.2 Bakgrund	2
1.3 Syfte och frågeställningar	3
1.4 Avgränsningar	3
1.5 Teoretiskt ramverk	3
1.6 Metod och material	4
1.7 Forskarroll och positionering	5
1.8 Relevans för ämnet humanekologi	5
1.9 Uppsatsens disposition	6
2. Den svenska mineralpolitiken	7
2.1 Lagstiftning och regler	7
2.2 Regeringens mineralstrategi	9
2.3 Den växande gruvnäringen	9
3. Aktörer och argument	11
3.1 Jokkmokks kommun	11
3.2 Gruvan i Kallak	13
3.3 Konsekvenser för rennäringen	16
4. Motståndsrörelsen i Kallak	18
4.1 Motståndets framväxt	18
4.2 Motståndets kulmen	20
4.3 Sommarens betydelse	25
4.4 Motståndet under hösten 2013	26
4.5 Framtida motstånd	28
5. Diskussion	29
5.1 Symbolen Kallak	29
5.2 Den ekologiska distributionskonflikten	29
6. Slutsatser och sammanfattning	31
7. Referenslista	32

1. Inledning

1.1 "Us local people"

"What local people" är ett citat av Clive Sinclair Poulton som är VD för prospekteringsföretaget Beowulf Mining PLC. Ett uttryck som osynliggjorde lokalbefolkningen i Jokkmokk där bolaget prospekterar efter järnmalm. Citatet blev startskottet för en av 2000-talets största miljökamper i Sverige. Direkt aktioner, civil olydnad, demonstrationer, protester, artiklar, insändare, filmer, musik, konst och poesi har besvarat den retoriska frågan "What local people?" med ett starkt och kraftfullt svar; vi finns och vi har en röst.

Vi påpekar alla kalhyggen men ni vänder oss ryggen

För varje by ni dränker skänker ni en slant, en ointressant engångssumma för att utåt sätt inte försumma

Tror ni vi är dumma

Svenska staten tar maten när det passar men tassar bort när det blåser upp, tuppar sig sen när sammen gör något kulturellt men skriker gällt och upprört när vi tydligt stort ekosystemet, bara för att ingen annan tar tag i rovdjurs problemet

Och trots att det har gått 200 hundra år är det samma lapp-hat som igår och ni förstår inte att ni lär oss att hata er när ni skiter i våra marker

Jag rimmar och det värker i käften efter allt diplomat prat, tjatigt i längden

Så jag höjer rösten och hoppas trösten når alla som står på våran sida

Vi som är mot att ni som gräver får skrida till verket, det är vi som är "what local people"

Och jag undrar om ni ligger bekvämt i era sängar på madrasser stoppade med blodspengar tjänade på marker stulna från renägare och drängar ni kängat ner

Ser inte helheten alla helveten ni skapar när era maskiner spyr och rapar ut i attacker i en värld som varit så otroligt vacker tills ni släppte lös er skit och snön som en gång lyste vit är nu smutsgrå eller svart när ni varit där på varje plats vi håller kär och även om vi är fler som hatar er så är det många som ratar oss, vi som slåss för vårt arv för att statens lathet och slarv kommer tillåta en gruva som ruvar på så mycket död att ingen jävla Greenpeace glöd kommer hjälpa oss i efterhand när resten av Sverige lider nöd utan bröd, rent vatten eller kött för att allt annat är dött

Och folk hötter med näven när vi sitter i reservat, äter skräpmat för att allt annat är borta och blotta tanken på rendrift är skratretande och mer likt en runskrift än faktiskt vetande

Men det är vi som är "what local people"

Och de här pengarna går inte ens till oss förstås dom jävla fittorna trollar bort cashen till briterne eller nått, så länge inte lappen fått en krona vägrar dem skona sista minnesmärket när dom sätter sin plan i verket

Och snart växer inget mer

Inga fler barn kommer få skåda vare sig en skog eller en hage för dagen den närmar sig med stora steg och alla som teg kommer gråta sina kinder våta och då ska inte vi förlåta, dom ska skämmas, stämmas för varje damm som skulle dämmas, för varje träd du vill fälla, för varje plats du vill spränga kommer det tränga fram tusen röster från oss som är "what local people"

Vi som älskar och önskar att våran grönska ska få vara kvar där den är utan att ni skär den, tär den för faktum är att ni stryper en minoritet, vet att vi står med ena foten i graven men roten går för djupt för att slita loss det kommer aldrig att bita på oss vi går inte att muta så sluta, det går inte att bräcka, ni kommer aldrig att kunna knäcka "us local people"

Mimi Märak – Us local People (lokal samisk motståndare)

1.2 Bakgrund

Under det senaste decenniet har gruvindustrin expanderat runt om i världen och har under de senaste åren nått en rekordnivå i Sverige. Gruvnäringen har genom historien varit mycket viktig för Sveriges ekonomi och har i perioder varit en avgörande inkomstkälla för de svenska statsfinanserna (Bäckström 2012: 11). Mineraltillgången är en avgörande beståndsdel för dagens kapitalistiska samhällssystem och materialistiska struktur.

Med framväxten av tillväxtmarknader så som Kina, Indien och Brasilien har efterfrågan på mineraler ökat drastiskt sedan millennieskiftet. I ett försök att behålla sin position och för att kunna konkurrera med dessa länder har EU utvecklat ett flertal strategier vilka ska reducera unionens import av mineralråvaror. Sverige med sina mineraltillgångar i norra delen av landet har blivit uppmärksammat som en strategisk del av detta arbete. Svenska regeringens svar har blivit att utveckla en mineralstrategi som ska stärka Sveriges position som ledande gruv- och mineralnation i EU.

Sverige anses internationellt att vara ett attraktivt land att prospektera i. Inte minst på grund av den mineralrika berggrunden men även då landet har en av världens lägsta avgifter för gruvbrytning. De senaste åren har dock ett antal gruvor gått i konkurs och år 2013 tvingades flera gruvbolag till rekonstruktion. Blaikengruvan i Västerbotten som gick i konkurs år 2012 kräver omfattande vattenrening som kostar svenska staten över en miljon kronor i månaden (Martinson 2013).

Med gruvindustrins expansion har markexploateringarna och naturinträngen blivit fler och som konsekvens av detta har gruvmotståndet ökat lokalt, nationellt och internationellt. I Sverige har det de senaste åren växt fram en folkrörelse som kämpar mot den växande gruvindustrin och har rötter i miljörörelsen, ursprungsfolks-rättsrörelsen, solidaritetsrörelsen och den autonoma rörelsen. Med dessa rörelsers olika ingångspunkter och perspektiv kommer jag härnäst benämna den enade rörelsen för gruvmotståndsrörelsen eller kortare motståndsrörelsen.

Runt om i landet pågår det idag lokala protester mot prospekteringar och gruvetableringar. Under sommaren 2012 blev ett planerat kalkbrott i Ojnareskogen på Gotland uppmärksammat då hundratals människor protesterade genom att blockera koncessionsområdet för det finska företaget Nordkalk. Protesterna resulterade i att Högsta Domstolen drog tillbaka företagets tillstånd för en omprövning av fallet i mark- och miljödomstolen.

Under sommaren 2013 blev ett område utanför Jokkmokk kallat Kallak, på samiska Gállok, mål för nästa stora gruvmotståndsaktion. Det är om motståndet i Kallak denna uppsats handlar.

Motståndet mot gruvan i Kallak är historien om kampen kring ett landområde beläget på en halvö i Lilla Luleälv utanför Jokkmokk i Norrbotten län. Det är historien om hur ett brittiskt företag vid namn Beouwulf Mining PLC lagligen prospekter på ett område som innehar en av Skandinaviens största obearbetade järnmalmsfyndigheter genom sitt dotterbolag JIMAB, Jokkmokk Iron Mines AB. Motståndet mot gruvan i Kallak är historien om det samiska folkets kamp för sin rätt till sin traditionella rennäring och kultur. Det är historien om hur delar av lokalbefolkningen i Jokkmokk ser gruvnäringen i området som en dödsdom för miljö, naturliv och framtida generationer i regionen medan den politiska ledningen och andra invånare i desperation välkomnar arbetsgivaren Beouwulf Mining. Slutligen är det historien om hur tillresta aktivister med stöd och deltagande av de lokala motståndarna blockerade vägen till koncessionsområdet där bolaget skulle provbryta malm under sommaren 2013.

Kampen i Kallak är pågående och hur historien slutar är idag ovisst men protesterna har blivit en symbol för den växande nationella folkrörelsen och kan således bidra till analysen av detta motstånd.

1.3 Syfte och frågeställningar

Parallellt med gruvnäringens expansion i Sverige har gruvmotståndet växt.

Syftet med studien är att bidra till analysen av den växande gruvmotståndsrörelsen i Sverige genom att i en fallstudie studera individuella motståndares erfarenheter, åsikter och argument. Motståndet i Kallak har vid flera tillfällen beskrivits som en kamp som startade då tillresta aktivister ockuperade koncessionsområdet sommaren 2013. Motståndet skildras även ofta som en ensam kamp för samiska rättigheter. Jag vill med denna studie redogöra för den mångåriga kamp som pågått mot gruvan i Kallak och de många perspektiv som finns inom den.

Följande frågeställningar ämnar jag att besvara:

- Varför har gruvmotståndsrörelsen i Kallak växt fram?
- Hur har gruvmotståndsrörelsen i Kallak växt fram?
- Är motståndet mot gruvan i Kallak en del av en större struktur?

1.4 Avgränsningar

Jag har avgränsat mig till att studera motståndsrörelsen och behandlar inte vidare ingående den sociala konflikt som uppstått i Jokkmokk eller de argument som finns på den förespråkande sidan av en gruvans etablering.

Mitt fokus ligger i folkrörelsen och jag har därför inte gjort en djup historieskrivning. Informanterna har redogjort för att historiska skeenden och strukturer är av relevans för den problematik de upplever. Jag har inte gjort någon djupare historieskrivning av ämnet då detta inte varit inom mina avgränsningar men är någonting jag gärna skulle undersöka vidare. Djupgående historieskrivningar om markanvändningen och maktförhållanden inom Sápmi och Norrland finns att hämta för läsaren som vill fördjupa sig i ämnet i forskning av exempelvis Lennart Lundmark.

Studien är avgränsad i ett tidsperspektiv fram till årskiftet 2013-2014.

1.5 Teoretiskt ramverk

Motståndet mot gruvan i Kallak kan tolkas genom ämnesfältet politisk ekologi. Politisk ekologi har för avseende att beskriva de ekonomiska och politiska faktorer som påverkar och formar landskapet. Ämnets fokus ligger alltså på de faktorer som skapar relationer av makt mellan grupper och länkar landskap till globala processer (Gezon & Paulson 2005:2).

Världsystemsanalysen är ett teoretiskt ramverk som förklarar det rådande globala världssystem som enligt Immanuel Wallerstein uppstod på 1500-talet. Wallerstein menar att världssystemet är och alltid har varit en kapitalistisk världsekonomi. Med världsekonomi ämnas ett geografiskt område inom vilken de råder arbetsdelning. Världsekonomin rymmer flera politiska samt kulturella enheter och det är arbetsdelningen inom dess gränser som binder samman strukturen. Wallerstein definierar kapitalism som ett system där ändlös kapitalackumulation prioriteras, med andra ord en prioritering av ändlös ekonomisk tillväxt (Wallerstein 2004: 48-49). Arbetsdelningen kan förstås med dynamiken mellan de centrum och periferier som världssystemet till stor del bygger på. Världen är uppdelad i centrum och periferier vilka det råder ojämlika utbyten mellan. Relationen behöver inte nödvändigtvis vara mellan stater då den kan återfinnas likväl inom nationalstater. Centrum styr de finansiella intuitionerna och exporterar högt värderade tjänster och industriella produkter till periferin medan periferier exporterar billiga naturråvaror och arbetskraft till centrum (Roberts & Parks 2009:389). Wallerstein kallar denna företeelse för ett ojämnt utbyte vilket är just utväxlingen av produkter med låga arbetskostnader från periferin mot produkter med höga arbetskostnader från centrum vilket resulterar i att mervärde flyter från periferier till centrum (Wallerstein 2004: 154).

Konflikten i Kallak kan analyseras ur världssystemsteorin då gruvnäringen sker på premisser av kapitalackumulation och globala intressen och är en näring inom periferier vars kapital och fördelar flödar till centrum.

Världssystemets kapitalistiska natur kräver mer och mer naturresurser för att vidmakthålla världsekonomin vilket i sin tur skapar större intrång i lokala samhällen i periferin. Detta leder i sin tur till ekologiska distributionskonflikter vilket protesterna i Kallak kan beskrivas som. Ekologiska distributionskonflikter kan förklaras som de konflikter som grundar sig i de sociala, rumsliga och intertemporära mönster som tillgången till de fördelar åtkomsten av naturresurser ger (Martinez-Alier 2002: 73).

1.6 Metod och material

Uppsatsen bygger i huvudsak på deltagande observationer och intervjuer med människor som på något sätt är eller har varit inblandade i motståndsrörelsen mot gruvan i Kallak. Detta material har till stor del samlats in under ett 11 dagar långt fältarbete i Jokkmokk.

Undersökningar inom kvalitativ metod kan ha som syfte att förstå positionerna en eller flera sociala grupper antagit på en specifik plats och intervjuer erbjuder en metodologisk strategi för att möjliggöra detta (Cloke 2004: 151). Då jag är intresserad av de erfarenheter, upplevelser och åsikter som finns inom motståndsrörelsen mot gruvan i Kallak har metodvalet varit självklart. Förutom intervjuerna har jag gjort deltagande observationer för att få en bred bild av motståndsrörelsen och hela gruvfrågan i Kallak. Jag anser att jag valt den metod där informanten bäst får möjlighet att redogöra för sina erfarenheter, genom att förklara och beskriva sina liv med sina egna ord vilket exempelvis en enkätundersökning inte ger samma utrymme till (Valentine 2005: 111).

I början av mitt arbete formulerade jag tre olika urvalsgrupper med syfte att skapa en så mångdimensionell bild av motståndet som möjligt; tillresta aktivister, samisk och icke-samisk lokalbefolkning. Jag har gjort sju intervjuer totalt, varav en skriftlig. Jag har strävat efter att mina informanter ska representera olika åldersgrupper och att de ska vara en jämn könsfördelning dem emellan. Jag har valt informanter med en ambition att få en mångfasetterad bild av motståndet. Min uppsats är ändå en individbaserad studie och kan inte ses som en generell bild av hela motståndsrörelsen. Genom mina observationer upplever jag dock att intervjuerna samt övrigt material jag tagit del av speglar större delar av motståndsrörelsen och de röster som finns mot gruvan.

Intervjuerna har varit semistrukturerade och informanten har därigenom haft utrymme att tala relativt fritt kring ämnet vilket jag ser som en styrka då det resulterat i perspektiv och information som jag inte anteciperat. Intervjuerna har varit mellan en och en halv timme långa. Samtliga intervjuer har spelats in och jag har transkriberat materialet strax efter intervjun, för att jag i detta arbete skulle ha intervjun i färskt minne. På så sätt har jag kunnat reflektera över saker som inte går att spåra i det inspelade ordet, så som känslor som informanten visade genom sitt kroppsspråk eller som speglades i atmosfären i själva mötet.

Studien bygger till största del på informanternas utsagor men för att kunna beskriva skeenden har jag inte enbart använt mig av det material jag fått fram genom intervjuerna. Detta då informanterna många gånger inte kunnat hålla isär och komma ihåg händelsers detaljer så som var och när. För att fastställa ren fakta har jag således sökt efter källor som kan bekräfta eller ge ljus åt denna typ av information. Jag har använt mig av dokument och rapporter från myndigheter så som Bergsstaten, Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) och Länsstyrelsen, Sametinget och Jokkmokks kommun. Jag har även använt mig av tidningsartiklar och annan traditionell media och lika så motståndsrörelsens sociala medier så som Facebook och bloggar, för att kunna fastslå när saker hänt

och hur rörelsen förhållit sig till detta. Där inget annat anges bygger faktaskrivningen på informanternas beskrivningar och mina observationer.

Jag har gjort en karta i GIS över Kallaks lokalisering med kartkälla från lantmäteriet.

Jag har vid flera tillfällen haft problem med att hitta oberoende material. Då jag bad länsstyrelsen tillge mig oberoende material som behandlar områdesbeskrivning och de konsekvenser en eventuell gruva skulle få fick jag prospekteringsföretagets ansökningshandlingar med ett svar att det var den enda information de hade tillgång till.

Jag har använt mig av bolagets dokument och ansökningshandlingar men jag ser inte dessa som oberoende då de utförts av företaget själv, dess dotterbolag eller en anlita konsultfirma. Dock anser jag att beskrivningen av projektet i denna typ av dokument är av vikt för att kunna tolka fallet.

Då motståndet varit pågående har jag under mitt arbete försökt ta del av så mycket information och uppdateringar av fallet som möjligt. Detta har både varit motiverande för mitt skrivande, att det varit en levande och aktiv fråga, men jag har även fått kämpa för att hinna ikapp nuet.

1.7 Forskarroll och positionering

Frågan om gruvans etablering har blivit till en känslig och många gånger infekterad fråga inom Jokkmokks samhälle. Mitt syfte med min studie är inte att hålla vatten på denna kvarn. Jag har avgränsat min studie till att handla om motståndet och kampen mot gruvan och hanterar inte den konflikt som uppstått i samhället. Jag har valt att göra mina informanter anonyma då jag inte vill att man ska fokusera på vem som har sagt vad utan på vad som sägs. Namnen som figurerar i studien är inte informanternas riktiga namn.

Det faktum att jag är en så kallad *outsider* i samhället och i motståndsrörelsen har jag dragit både för- och nackdelar av. Då jag saknar större lokalkännedom vad gäller området och regionen samt egen erfarenhet av motståndet har mycket tid gått åt att sätta mig in i dessa ämnen. Dock har min position som outsider gett mig möjlighet att hålla distans till och sakligt analysera det material jag samlat in.

Jag anser att det är mer eller mindre oundvikligt att forskaren är en aktiv influens genom hela studien oavsett om den försöker vara neutral eller objektiv (Cloke 2004: 151). Jag anser att jag redan i valet av ämne influerat uppsatsen och att detta är något som naturligt följer en forskningsprocess. Med detta sagt har jag ändå sett det som väsentligt att reflektera över min objektivitet samt min maktposition som forskare genom hela processen.

Jag anser att det är viktigt att redogöra för min personliga position i frågan. Jag har aldrig varit en aktiv deltagare av motståndet till gruvan i Jokkmokk eller inom gruvmotståndet i stort. Med andra ord besitter jag inga egna erfarenheter av gruvmotstånd. Jag är kritisk till gruvindustrin och dess exploatering av människa och miljö och det är denna uppfattning som varit det avgörande faktum att jag valt att göra denna studie. Det material jag samlat in har jag sakligt behandlat då jag anser att det är informanterna, de med erfarenhet och direkt kunskap av ämnet vars röster som är intressanta att skildra.

1.8 Relevans för ämnet humanekologi

Uppsatsen är skriven ur ett humanekologiskt perspektiv. Det humanekologiska ämnet kan lättast förklaras genom den så kallade humanekologiska triangeln som bygger på tanken att förhållandet mellan människa och miljö bäst kan förstås genom att studera de ömsesidiga samspelet mellan natur, samhälle och individ.

Den tvärvetenskapliga utgångspunkten för humanekologi har till syfte att bringa djupgående förståelse i ämnen vilket en ensamstående disciplin aldrig kan göra. Uppsatsen är av relevans för det

humanekologiska ämnet då den studerar människors kamp för att skydda natur och kultur mot politiska och kapitalistiska intressen – vilket kräver en tvärvetenskaplig ingång och är ett ämne som rör sig inom den humanekologiska triangeln.

1.9 Uppsatsens disposition

I uppsatsens andra kapitel redogör jag för den bakgrund och de premisser som ligger till grund för konflikten i Kallak. I det tredje kapitlet görs en områdesbeskrivning samt en presentation av gruvprojektet som motståndet kretsar kring. I både det andra och tredje kapitlet presenteras och behandlas informanternas argument och åsikter i förhållande till det redovisade. I det fjärde kapitlet får läsaren ta del av motståndets händelseförlopp för att få en insikt i motståndets utformning och utveckling. I det femte kapitlet följer en diskussion av det material jag redogjort för i tidigare kapitel i förhållande till det teoretiska ramverket studien sker inom. I det sjätte kapitlet redogör jag för studiens slutsatser och avslutar uppsatsen med en sammanfattning.

2. Den svenska mineralpolitiken

2.1 Lagstiftning och regler

I Sverige råder en minerallag som ska garantera tillförseln av metaller och mineraler. Parallellt med minerallagen gäller miljöbalken, kulturminneslagen samt plan- och bygglagen. Minerallagen bygger i huvudsak på ett koncessionssystem med inmutningsrättsliga inslag. Inmutningssystemet bygger på att den som först anmäler att en vill utnyttja en fyndighet har den rätten medan ett koncessionssystem kräver en lämplighetsprövning som kan ge suverän rätt till den ansökande att undersöka och bearbeta fyndigheten (Ekbäck 2006, refererad i Martinson & Zachrisson 2012: 12). Enligt minerallagen kan alltså vem som helst som anses ha kapacitet att undersöka eller bryta mineralfyndigheter ansöka och beviljas ett *undersökningstillstånd* oberoende av vem som äger den avsedda marken. Undersökningstillståndet söks hos Bergsstaten som handlägger ärenden om prospektering enligt minerallagen. Bergsstaten leds av bergmästaren och är en organisation under SGU, vilket är en förvaltningsmyndighet som hanterar frågor rörande berg, jord och grundvatten. SGU lagrar geologisk information som samlats in de senaste hundra åren till modern tid vilken är tillgänglig för prospektörer och företag (Sveriges mineralstrategi 2013:42). Ett beviljat undersökningstillstånd ger företaget ensamrätt till undersökning och företräde till eventuella fyndigheter som upptäcks på tillståndsområdet (Bergsstaten 2010: A). Ett undersökningstillstånd gäller i tre år men kan förlängas genom att ansöka till Bergsstaten. Dock är den maximala giltighetstiden 15 år. Arbeten inom tillståndet får endast utföras i enlighet med en arbetsplan som markägarna ska ha fått tillgång till (Bergsstaten 2012: B). I de fall där undersökningarna leder till fyndigheter och en gruva önskas upprättas av företaget krävs det ytterligare fyra tillstånd (Bergsstaten 2010: A). Det första av dessa tillstånd är en ansökan om så kallad *bearbetningskoncession*. För att detta tillstånd ska beviljas krävs det att den sökande kan bevisa fyndigheter som kan tillgodogöras ekonomiskt. Den sökande måste dessutom göra en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som kommun och länsstyrelse ska granska. Det krävs även att platsen för fyndigheterna inte anses ha ett olämpligt läge. I fall där länsstyrelsen och bergmästaren inte är överens beslutar regeringen om bearbetningskoncessionen ska beviljas eller inte (Bergsstaten 2010). Då bearbetningskoncession beviljas gäller den normalt i 25 år (Bergsstaten 2012). Det andra tillståndet som krävs är från *miljödomstolen*. Precis som vilken annan industriell verksamhet i Sverige måste gruvor uppfylla ett antal miljökrav. Tillståndsprövningen sker enligt samma regler i miljöbalken som för annan verksamhet som har inverkan på miljön. Det är i prövningen av miljödomstolen som villkoren för verksamheten sätts exempelvis för buller och damning (Bergsstaten 2010). Det tredje tillståndet är en så kallad *markförvärvning* som är ett köpeavtal eller arrendeavtal (Bergsstaten 2012). Slutligen krävs ett *bygglov* som är i enlighet med plan och bygglagen och kommunens planer (Bergsstaten 2010).

De senaste åren har mer och mer kritik riktats mot Sveriges minerallag och dess tillståndsprocess från gruvmotståndsgrupper, forskare och FN.

Den nationella gruvmotståndsrörelsen kräver en omskrivning av minerallagen och från vissa grupper uppmanas en total skrotning av den då de anser att den är så pass tandlös att den inte är värd att arbeta vidare utifrån. Samtliga informanter uttrycker även de ett starkt missnöje med lagen. Många kritiker anser att inmutningsrätten är godtycklig och underminerar markägaren och närboendes inflytande över deras livsmiljö. Koncessionssystemet med Bergsstatens suveränitet anses stärka osynliggörandet av lokalbefolkningen och gestalta den statliga kontrollen över markexploatering. Johan som är Jokkmokk bo och har engagerat sig i motståndet mot gruvan sedan dess start anser att lokalbefolkningens intressen och röster blir totalt ignorerade i prospekteringsprocessen. Han ifrågasätter den lilla roll kommunen och dess befolkning spelar genom hela processen fram till en gruva etableras. Han frågar sig även varför det inte finns ett

kommunalt veto vid all typ av mineralprospektering inom dess gränser, vilket det finns vid uranbrytningsprojekt.

Erika som började engagera sig i frågan först under motståndets kulmen (sommaren 2013) menar att det i grund och botten handlar om ett demokratiskt underskott:

Den här frågan är väldigt representativ för hur det går till när folket inte får vara med och bestämma. Och det är ett jättestort problem om man ska kunna kalla sig för en demokrati, att folket inte kan vara med och bestämma. Och den frågan besvarades väldigt rakt på sak utav, jag kommer inte ihåg om det var bergsstatens jurist på medborgardialogen den 18de november. När frågan hade upprepats några gånger på olika sätt: finns det någonting lokalbefolkningen kan göra för att stoppa en gruva och det finns bara ett svar och det är nej. Det var det hon kunde säga. Och det är ett jättestort problem. Och sen är det ju den här självklarheten att den som nyttjar ett land har rätt till det inte den som anser kunna göra sig mest pengar på landet (Intervju Erika).

När Erika pratar om minerallagen blir hon förargad över hur den är utformad och menar att den inte skyddar natur eller lokalbefolkning utan endast främjar mineralutvinningen. Hon säger:

Minerallagen säger att om det finns en fyndighet så ska den upp. Det är det första problemet, man kan inte ha en lag som säger att det SKA upp det SKA exploateras (Intervju Erika).

Anders som arbetar som renskötare uttrycker att det faktum att tillståndet från miljödomstolen tillkommer först efter att bearbetningskoncessionen blivit beviljad och gruvans placering blivit godkänd är en enorm brist då gruvans påverkan på miljö i enlighet med miljöbalken tas i beräkning i ett så pass sent skede.

Under 90-talet förändrades den svenska mineralpolitiken och statens inflytande minskade kraftigt. Prospekteringssektorn öppnades upp mot en global marknad då kronoandelen och det särskilda tillstånd som krävdes av utländska företag för att få mineralrättigheter i Sverige avvecklades år 1990 (Sveriges mineralstrategi 2013:42; Johansson & Lilljegren 2011: 27). Kronoandelen gav staten rätt till 50 procent av de vinster företaget erhöll för sin gruvverksamhet. År 2005 infördes en så kallad mineralersättning som är gällande än idag. Den föreskriver det tillståndsinnehavande företaget att betala ut en årlig ersättning motsvarande två promille av bolagets intäkter på området i fråga. Tre fjärdedelar av dessa två promille tilldelas fastighetsägaren och en fjärdedel tillfaller staten (Bäckström 2012: 178). I Sverige finns det alltså inga specifika skatteregler för gruvföretag utan de betalar en bolagsskatt enligt samma regler som för alla företag (Bergsstaten 2012). Sverige har en av världens lägsta avgifter för gruvbrytning. År 2012 rankades Sverige till ett av de tio länderna eller regionerna i världen med bäst investeringsklimat för etablering av prospekterings- och gruvverksamhet (McMahon & Cervantes 2012: 6).

Anders är upprörd över hur beskattningen för gruvindustrin ser ut i Sverige:

Gruvskatten är väl det jag tror att alla känner är det mest vidriga i det. [...] Alltså vi bjuder ju ut våra naturtillgångar till vem som helst som är villig att prospektera här. Och det vet jag ju att om man tittar över hela svenska folket vem man än pratar med tycker att det är för jävligt att man kastar ut det, bara bjuder ut det till storföretag (Intervju Anders).

Många informanter uttrycker att den ekonomiska aspekten av konflikten som uppstått är sekundär men att dessa premisser tydliggör den ojämna strukturen i handeln med mineraler bygger på.

2.2 Regeringens mineralstrategi

Den 21 februari 2013 presenterade regeringen en ny mineralstrategi. I den beskrivs den stora betydelse mineralutvinningen spelar för det moderna samhället och den globala ekonomin. Näringsminister Annie Lööf skriver i förordet att en del av målet med mineralstrategin är att Sverige ska stärka sin position som ledande gruv- och mineralnation i EU (Sveriges mineralstrategi 2013:4). Vidare beskrivs den stora betydelse gruvnäringen har för Sveriges tillväxt och ekonomi och hur den skapar arbetstillfällen och tillväxt i områden som drabbats av en avbefolkningstrend (Sveriges mineralstrategi 2013:8). I mineralstrategin presenteras faktumet att utländska företag fått ett ökat intresse för prospektering och gruvdrift i Sverige sedan avvecklingen av kronoandelen och de specifika tillstånden som positivt. För att Sverige ska behålla sin ledande position inom mineralnäringen i EU och världen ses internationaliseringen av näringen som avgörande (Sveriges mineralstrategi 2013:42).

Den nya mineralstrategin upprörde gruvmotståndare runt om i landet. Ett antal skriftliga inspel gjordes till näringsdepartementet av bland annat Sametinget, Fältbiologerna och Urbergsgruppen. I dessa beskrivs oro för strategins fokus på ett fortsatt ökat mineraluttag och dess tunna analys av miljö hänsyn och påverkan. Johan som tidigare kritiserade kommunens och lokalbefolkningens begränsning till inflytande i gruvetableringsprocessen menar att mineralstrategin är ännu ett resultat av hur dessa röster blir exkluderade:

Det blev ju tyvärr som man hade befarat att det blev en väldigt ensidigt skriven mineralstrategi och som i princip enligt mig är skriven för industrin. Och som helt saknar det lokala perspektivet, lokalbefolkningarnas förutsättningar för samexisterande och möjlighet att leva kvar i det här området. [...] Den inte är förankrad på det sätt som man skulle hoppas att en sån här strategi skulle ha varit. Det är ju ett regeringsbeslut den är ju inte ens tagen av riksdagen (Intervju Johan).

2.3 Den växande gruvnäringen

Samtliga informanter vittnar om att det pågår en gruvboom i Sverige. Bakgrundskrafterna till gruvboomen anses vara starkare än de drivkrafterna som beskrivs i mineralstrategin; arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt. Peter som är en av de tillresta aktivisterna berättar om varför han tror att gruvboomen sker just nu:

EU har fått för sig att de ska bli självförsörjande av mineraler och då är det Sverige och Finland som ska stå för det. För att här finns mycket mineraler och kanske också att det finns mineraler i områden där det inte bor så mycket människor och de människorna som bor där kanske inte har så mycket att säga till om. Så ur det perspektivet ser man ju direkt att det är ett ytterligare led av global kapitalistisk eller industrialistisk expansion (Intervju Peter).

År 2012 nådde mineralprospekteringen en rekordnivå världen över och den stigande trenden har hållit i sig sedan 2002 med undantag för 2009 års nedgång i skuggan av den globala ekonomiska krisen (SGU 2013: 11). EU producerar endast 3 procent av den globala produktionen av metaller men använder 25-30 procent och är således till allra största del beroende av att importera dessa råvaror (Sveriges mineralstrategi 2013: 14).

Runt år 2005 ökade Kinas efterfråga på basmetaller och järnmalm snabbt vilket skapade en bristsituation på marknaden och pressade upp priserna. Därmed ökade det politiska intresset för råvaruförsörjningen runt om i världen. Med trycket från Kina tvingades EU, Nordamerika och Japan att till slut medge att deras industri inte längre skulle kunna försörjas med billiga mineralråvaror från de så kallade utvecklingsländerna. Resultatet blev att EU fick utarbeta nya råvarupolitiska strategier (Regional mineralstrategi för Norrbotten och Västerbotten 2012: 7-8). Övre Norrland ingår tillsammans med norra Norge, Finland och nordvästra Ryssland i något som

kallas Barentsregionen. I den regionala mineralstrategin för Norrbotten och Västerbotten som ingår i Barentsregionen beskrivs regionen vara rikt på naturresurser och oexploaterade möjligheter (Regional mineralstrategi för Norrbotten och Västerbotten 2012: 9). Barentsregionen har blivit uppmärksammas av Europaparlamentet som en viktig leverantör av mineralråvaror och i en EU resolution från 2011 noterades regionen som strategiskt viktig för unionen. Regionen anses kunna bidra med sina rikedomar av mineraler och skog till Europas behov och således minska dagens importberoende. Arbetet för att medvetengöra områdets potential är även det något som måste öka enligt resolutionen (Regional mineralstrategi för Norrbotten och Västerbotten 2012: 10).

Sverige är ledande producent av ett flertal basmetaller i EU och står för hela 93 procent av järnmalmsproduktionen (Sveriges mineralstrategi 2013: 14). År 2010 investerades 675 miljoner kronor i prospekteringar i Sverige vilket var 38 procent mer än året innan (SGU 2011:12). År 2011 satsades cirka 782,8 miljoner kronor på prospektering i Sverige vilket var en rekordnivå och 16 procent mer än under 2010. Samma år fanns det 1139 gällande undersökningstillstånd runt om i landet och det ansöktes om 191 nya undersökningstillstånd. Antal beviljade undersökningstillstånd var 15 procent högre under 2011 än året innan (SGU 2012: 9-10). Under 2012 satsades 110 miljoner USD i prospekteringar och det fanns 1 114 stycken gällande undersökningstillstånd. Det ansöktes om 211 nya undersökningstillstånd vilket var en ökning från året innan men antalet beviljade undersökningstillstånd var 10 procent lägre än år 2011 (SGU 2013: 12). År 2013 har varit ett år av nedgång för gruv- och prospekteringsföretagens börsvärden i Sverige. Det har även skett en tillbakagång i prospekteringsverksamheten då antalet nya ansökningstillstånd inkomna till Bergsstaten endast uppgått till cirka 130 stycken. Det är den minskade efterfrågan på basmetaller, från främst Kina, vilket fått priserna att sjunka som anses vara de avgörande faktorerna för nedgången i branschen. Själva volymen av bruten malm är ändock fortfarande rekordhög i Sverige under 2013 (Året då det blev kris i gruvan 2013; Eklund 2013).

Erika tror precis som Peter att det finns världspolitiska krafter bakom den gruvboom som sker inom Sverige just nu:

Mineralstrategin säger ju att Sverige ska börja exploatera mer mineralråvara så det är en uttalad ambition, så det pågår ju över hela Sverige. Och jag tycker att det är en del utav en kris som västvärlden går igenom just nu, att man inte längre är det självklara toppskiktet, maktcentra liksom, maktbalansen förskjuts lite grann.[...] Den mineralstrategin dikteras upp utifrån EU direktiv och då är ju det så klart en slags, något slags försök till konkurrens från EU:s sida (Intervju Erika).

3. Aktörer och argument

3.1 Jokkmokks kommun

Jokkmokks kommun är till ytan Sveriges näst största kommun med totalt 19 474 kvadratkilometer och ligger i Norrbottens län. I kommunen finns fyra nationalparker och ett flertal naturreservat. Laponia är ett av jordens världsarvsområden och ligger inom Jokkmokk och Gällivare kommun (Jokkmokks kommun A).

Jokkmokk har en stark tradition av att vara en kommun av stor vikt för den svenska basindustrin. Vattenkraften och skogsbruket har tidigare varit stora arbetsgivare i kommunen men med mekaniseringen av dessa industrier har arbetstillfällena drastiskt minskat i regionen och således även invånarantalet. År 2012 bodde 5086 personer i Jokkmokks kommun (Scb Jokkmokk). Många kommuner i Sverige upplever idag en avfolkningstrend. Detta då fler människor flyttar från kommunerna än vad det flyttar in och då det föds färre invånare än vad det dör. En av de största anledningarna till varför ungdomar tros flytta ifrån exempelvis Jokkmokk är avsaknaden av högre utbildningsmöjligheter och arbetstillfällen som ungdomarna är intresserade av i kommunen.

Den socialdemokratiska kommunledningen i Jokkmokk ställde sig positiv till JIMABs gruvplaner i ett tidigt skede av projektet. Det är i huvudsak arbetstillfällena gruvan erbjuder som den politiska ledningen och de övriga lokala ja sägarna argumenterar för. De stora utflyttningsantalen oroar många för att kommunens sociala service- och trygghetssystem ska försvinna. En gruva i Kallak ses därför som en räddning av många; med gruvan kommer jobb och då antas utflyttningarna minska och inflyttningarna öka. Samtliga informanter har stor förståelse för att invånare i kommunen oroar sig för avbefolkningen men de menar att nackdelarna med gruvan överskuggar fördelarna och att kommunen bör förvalta och utveckla hållbara sysselsättningar. De beskriver att priset för gruvans verksamhet kommer betalas av natur och andra verksamheter i området, i huvudsak rennäringen. De informanter som bor i Jokkmokk menar att det finns flera andra hållbara försörjningsmöjligheter kommunen bör satsa på för att öka arbetstillfällena som inte innebär en gruva. Erika säger så här i frågan:

Det är klart det blir jobb i en gruva men frågan är ju på bekostnad utav vad och om det blir någon som helst vinst utav det. För att en gruva dödar ju de näringar som redan finns, som finns nu idag och som ju är mycket mer långsiktiga. Det är näringar som redan har funnits i ett par tusen år och som ju har all potential att finnas kvar i all framtid nästan. Medan den här gruvan har en beräknad livstid på 14 år. Och då har man också dödat alla möjligheter till potentiella utvecklingsmöjligheter för det här området, vad man än säger så går det inte att återställa ett sånt område. Det kommer aldrig bli skog och sjö där igen. [...] Och när man pratar om dem här kringtjänsterna som gruvan ska ge förutom dem direkta arbetstillfällen i själva gruvverksamheten så gäller ju inte det bara för gruvan, det gäller ju för vilken bransch som helst. Att så fort du får ett till arbetstillfälle inom en bransch så skapar du kringtjänster. Så det gäller ju även för rennäringen och turismen och liksom kulturen och så. Att satsar man på dem så skapar man kringtjänster där också (Intervju Erika).

Karta över Sápmi. Karta av: Anders Sunesson

Jokkmokk ligger inom Sápmi som är samernas land vilket sträcker sig över Nordskandinavien och Kolahalvön. I Sveriges grundlag erkänns samerna som ett folk och samerna har internationellt erkända ursprungsfolksrättigheter. Ursprungsfolk är enligt FN:s definition de folkgrupper som bodde i ett geografiskt område vid tiden för erövring, kolonisation eller fastställande av nuvarande statsgränser. Folkgrupperna ska även ha bevarat delar av sina sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner för att erkännas som ursprungsfolk (Lundmark 2008: 7). Den internationella arbetsorganisationen ILO antog år 1989 konventionen 169, kallad ILO 169. Det är det enda juridiskt bindande dokument som FN antagit som endast handlar om ursprungsfolks rättigheter. ILO 169 kräver att ursprungsfolkens äganderätt och besittningsrätt till den mark de traditionellt innehar erkänns. Svenska staten har inte ratificerat konventionen då den sägs vara oförenlig med svenska rättsförhållanden. Vid en ratificering skulle samerna inom Sverige få en starkare rätt till sitt land (Lundmark 2008: 242). FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering har kritiserat regeringens hantering av samiska frågor. Kommittén uppmanar Sverige att göra ändringar i lagstiftningen för att ge samerna större inflytande över sin mark. Nyligen kritiserade även diskrimineringsombudsmannen Agneta Broberg Sveriges samepolitik och hon uttryckte att det saknas lagstiftning som säkerställer samernas rättigheter (Swahn 2013).

Det lever cirka 20 000 samer i Sverige. Samernas traditionella näringar innefattar slöjden, jakten och fisket samt rennäringen vilken cirka tio procent av den samiska befolkningen arbetar inom (Lundmark 2008: 7). Andra mer moderna samiska näringar är bland annat musik, konst och turism. Rennäring och övriga samiska näringar är den tredje största näringen i Jokkmokks kommun och sysselsätter årligen 280 personer (Jokkmokks kommun 2013).

Samernas rätt att bedriva renskötsel är skyddad av Sveriges grundlag. Enligt rennäringslagen måste man vara same och medlem i en sameby för att ha rätt att bedriva renskötsel. I Sverige finns det 51 samebyar varav fem ligger i Jokkmokks kommun, tre fjällsamebyar och två skogssamebyar. Samebyn regleras i rennäringslagen och är en ekonomisk och administrativ sammanslutning som har ansvar för renskötseln inom ett visst geografiskt område. En sameby sträcker sig ofta från skogsområdena i det svenska inlandet till fjällen vid Norges gräns och följer på så sätt den årliga vandring fjällrenen gör från skogsland till fjäll (Samer 2012). Det bedrivs renskötsel på ungefär 52 procent av Sveriges yta och kräver stora betesarealer eftersom renarna rör sig efter årstidsväxlingarna (Enoksson 2013: A).

Geografiska områden som i sig själva har sådana värden eller rymmer specifika förutsättningar att de ses som betydelsefulla för landet kan klassas som riksintresse enligt miljöbalken. Syftet med

klassificeringen är att skydda området eller dess användning mot annan verksamhet så de fortsatt kan existera. Både rennäring och mineralresurser räknas som riksintresse i Sverige.

Miljöbalkens 3 kap 5 § ämnar att specifikt skydda rennäringen:

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen eller yrkesfisket eller för vattenbruk skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande. Områden som är av riksintresse för rennäringen eller yrkesfisket skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket (SFS 1998:808).

Förutsättningarna för rennäringen ska således bibehållas genom att ge skydd till de viktigaste områdena som exempelvis flyttleder, svåra passager och naturliga samlingsställen (Enoksson 2013: B).

3.2 Gruvan i Kallak

Det är det brittiska prospekteringsbolaget Beowulf Mining PLC som står bakom prospekteringarna i Kallak. Idag driver Beowulf Mining PLC prospekteringar på 18 platser i Norra Sverige och har fokus på järnmalm, koppar och guld. I en intervju i radioprogrammet Konflikt den 23 november 2013 säger VD:n Clive Sinclair Porton att Sverige är attraktivt land att göra affärer i av ett flertal anledningar. Bland dessa lyfter han den goda infrastrukturen i landet, den höga kvalitén på järnmalm, den kvalificerade arbetskraften och Sveriges föredömliga rättssystem vilken den låga mineralavgiften är en del av (Konflikt 2013).

Företagets namn är taget från den anglosaxiska sagan *Beowulf* och bolaget jämför sitt arbete likt sagans konung som är väktare över sitt kungadömes skatter. Beowulf Mining PLC säger sig vara väktare av skatter då de söker att utveckla naturresurser i Sverige (Beowulf Mining PLC: A). I intervjun i radioprogrammet Konflikt säger Clive Sinclair Porton att det fina med anglosaxisk poesi är budskapet om att då det finns skatter i marken och de inte nyttjas är de bortkastade. Han fortsätter med att säga att bolaget därför har för avseende att ta upp de skatter som finns i den svenska marken till nytta för lokalsamhälle och hela landet (Konflikt 2013).

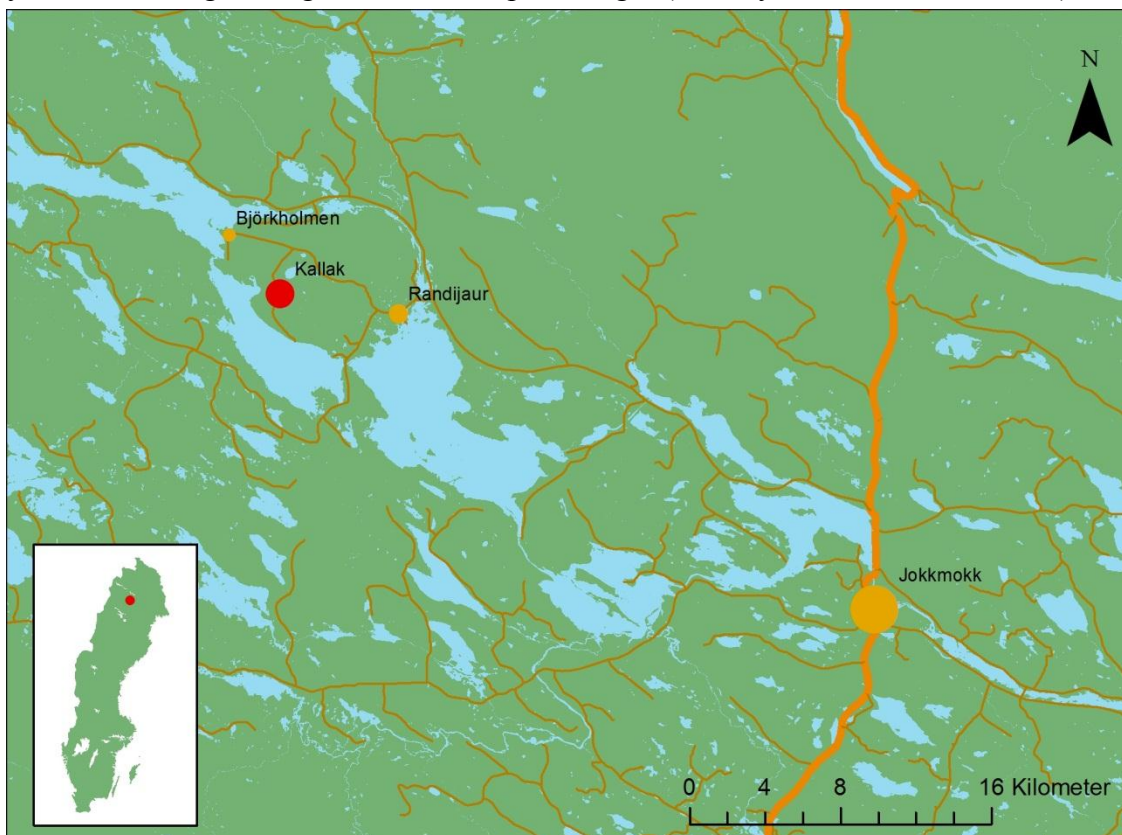
Det var den 28de mars 2006 som Beowulf Mining PLC ansökte om undersökningstillstånd på ett område som omfattar 5 kilometer som betecknas *Kallak nr 1* och är beläget i Jokkmokks kommun. Bolaget rapporterade att de skulle söka efter järn då SGU tidigare funnit järnmalm på området och önskade att komplettera dessa undersökningar för att påvisa de ekonomiska halterna av järnmalm i marken (Beowulf Minings PLC 2006: Dnr 200-443-06). Företaget fick undersökningstillståndet beviljat av Bergsstaten den 28de juni 2006 efter ett antal kompletteringar (Bergsstaten 2006: Beslut Dnr 200-443-06 Kallak nr 1). Beowulf Mining PLC har ansökt om förlängt undersökningstillstånd på området vid tre tillfällen och fått det beviljat vid samtliga tillfällen. I skrivande stund erhåller bolaget undersökningstillstånd för Kallak nr 1 till och med den 28de juni 2016 (Bergsstaten 2012: Beslut Dnr BS 201-440-2012).

Genom minerallagen krävs det att utländska prospekteringsföretag har ett så kallat dotterbolag i Sverige. Den 17de oktober 2011 ansökte Beowulf Mining PLC och Iron of Sweden Ldt om att få överlåta sina undersökningstillstånd till Beowulf Mining AB vilket beviljades dagen därpå av Bergsstaten (Bergsstaten 2011: Beslut Dnr BS 204-1384-11). Den 29de februari 2012 bytte Beowulf Mining AB namn till Jokkmokk Iron Mines AB (JIMAB) med motiveringen att det nya namnet bättre reflekterar företagets fokusområde både när det gäller handelsvara och geografiska läge (Beowulf Mining PLC: 2012). JIMAB är alltså ett helägt dotterbolag till Beowulf Mining PLC och bedriver den praktiska verksamheten i Kallak.

Bolaget har idag undersökningstillstånd för två områden i Kallak som är i anslutning till varandra; Kallak 1 och Kallak 2 (Parkijaure 2) och bolaget är intresserad av ytterligare fyndigheter i regionen. Kallak 1 är det prospekteringsprojekt där processen gått som längst och bolaget har idag tillstånd för ett område på cirka 103 hektar men det kommer krävas ytterligare mark för anläggningar tillhörande gruvverksamheten. För att kunna bryta malmen måste man frilägga den vilket betyder att man måste spränga bort sidoberg även kallade gråberg. För detta kommer 235 hektar tas i anspråk för att lagra jordmassan i ett så kallat gråbergssupplag som senare kommer att användas vid efterbehandling av området. Ett sandmagasin kommer kräva 200 hektar och ett industriområde tillhörande gruvan på 20 hektar kommer upprättas. Transportvägar samt klarnings- och vattenmagasin kommer även kräva mark för verksamheten. Hela gruvverksamheten beräknas göra i anspråk på 1 500 hektar mark (Hifab 2013: 14). Lossbrytning av berg ska ske genom sprängningar som beräknas inträffa 2-3 gånger per vecka. Det beräknas att brytningen slutligen kommer uppnå till 10 miljoner ton per år och dagbrottet kommer då ha ett djup på cirka 375 m (Hifab 2013: 14).

Själva produktionsverksamheten förväntas pågå under cirka 14 år, därutöver tillkommer 4 år av uppbyggnads- och avvecklingsverksamhet (Hifab 2013: 125). I bolagets Miljökonsekvensbeskrivning beräknas 250 arbetstillfällen tillkomma under själva produktionsperioden enligt företagets konsekvensbeskrivning men under etableringstiden på 2,5 år beräknas siffran nå upp till 500 arbeten. Arbeten inom service och tjänstesektorn kommer även de främjas indirekt av en gruvetablering i kommunen. Det beräknas att varje direkt jobb i Kallak gruvan skapar ytterligare 1,2 arbetstillfällen i Jokkmokks kommun (Hifab 2013: 120).

I skrivande stund behandlas JIMABS ansökan om bearbetningskoncession av Bergsstaten. Länsstyrelsen i Norrbotten underkände bolagets miljökonsekvensbeskrivning och skriver i sitt yttrande att det inte går att bedöma om gruvverksamheten är lämplig i området. Därmed kräver Länsstyrelsen att bolaget ska göra en del kompletteringar (Länsstyrelsen Norrbotten 2013).

Karta över Kallaks lokalisering. Kartkälla: Lantmäteriet, Emma Strid

Kallak ligger cirka fyra mil väster om Jokkmokk centralort på en halvö i Lilla Luleälv mellan byarna Björkholmen och Randijaur. År 2010 bodde det sammanlagt 80 personer i Randijaur och

Björkholmen enligt JIMABs miljökonsekvensbeskrivning (Hifab 2013: 64). Halvön har en höjdskillnad mellan 300 och 600 meter över havet med varierande terräng och ligger mellan de tre sjöarna Randijaure, Parkijaure och Skalka (Hifab 2013: 23).

Miljöriskerna och konsekvenserna med gruvans placering är något som motståndsrörelsen framhåller som problematiskt. Gruvan väntas få förödande konsekvenser på områdets natur- och djurliv samt hota byn Björkholmens fortsatta existens. Jan som är en av lokalmotståndarna och är same säger att gruvans etablering i Kallak kommer riskera samernas och annan lokalbefolknings matförsörjningsmöjligheter med fisk, vilt och bär då gruvan kommer ”spy ut gifter i vatten och luft” (Skriftlig intervju Jan). Flera informanter uttrycker även sin oro för gruvans påverkan på Lilla Luleälv och Jan säger:

Gruvdammar som lagrar giftiga tungmetaller kan aldrig rivras. Det är respektlöst att flytta över ansvaret för skötseln av dem till alla kommande generationer - för att förhindra en ekologisk katastrof. Gruvdammarna hotar också befintliga vattenkraftsdammar. Rämman en gruvdamm riskerar alla vattenkraftsdammar att följa med. Följden blir många tusen dränkta människor och hundratals miljarder i förstörda städer (Skriftlig intervju Jan).

Emilia som är en av de tillresta aktivisterna oroas även hon över riskerna gruvan kan få för Lilla Luleälv. Hon bland många informanter talar om den vikt älven spelar för vattenförsörjningen i regionen. Hon säger vidare att riskerna för att gruvdammar kan komma att läcka eller brista skulle betyda att vattnet skulle bli förorenat och odrickbart.

Ann-Christine som är en lokal motståndare boende i Jokkmokk uppmärksammar hotet gruvan utgör för naturen i regionen. Detta för naturens estetiska värde, naturens värde för människans försörjningsmöjligheter både historiskt och samtida samt naturens egenvärde:

Plus att du förstör en vacker vy, ett område där folk har kunnat plocka bär och svamp i alla tider. Så du har ju även det. Värdet av en obruten fjällmiljö (Intervju Ann-Christine).

Oron för att det ska uppföras flera gruvor i spåren av Kallak nr 1 är stark bland motståndarna. Detta då det finns flera prospekteringsansökningar och tillstånd i regionen och då en gruva med en livstid på 14 år inte antas kunna bekosta den stora utbyggnad av infrastruktur som skulle krävas i området. Anders är bekymrad över vad etableringen av gruvan i Kallak skapar för möjligheter för övriga prospekteringar i området:

Alltså blir den, då blir problematiken att då har man redan en koncentration och då bygger man upp någonting runt om kring den alltså infrastrukturen kommer ju. Och det blir ju så mycket lättare att bryta dem där små fyndigheterna som är närliggande. Det kanske inte sker på en gång men inom 15-20 år så kommer det pumpa upp än mer och än mer [...] (Intervju Anders).

Flera av informanterna ser protesterna mot gruvan i Kallak som en protest mot det rådande samhällssystemet som bygger på kapitalism och konsumtion. Emilia beskriver hur det utvecklats en världsomspänd kultur och ett samhällssystem som bygger på kapitalackumulation vilket kräver mer och mer råvaror som leder till mer och mer intrång i naturen. Hon fortsätter med att tala om hur ursprungsfolk som lever i områdena där intrången sker tvingas undan och på så sätt blir det en konflikt mellan ursprungsfolkens kultur och majoritetssamhällets. Denna kultur och samhällssystem som Emilia redogör för kan liknas med världssystemsteorin. Enligt världssystemsteorin är det som sagt flera politiska och kulturella enheter som tillsammans bildar världssystemet, de lyder dock under vissa systematiska regler (Wallerstein 2004:36). Emilia uttrycker vidare att majoritetssamhället måste omstruktureras:

Gruvor kan aldrig bli hållbara för det bygger på att du tar upp någonting som kommer ta slut och då blir det en ny gruva efter ett tag och då blir det ännu en till och ännu en till och sen finns det

inget mer och då måste vi överleva på något annat sätt. Då kunde vi ju börja med det redan nu istället för att bara fortsätta förstöra (Intervju Emilia).

3.3 Konsekvenser för rennäringen

Kallak ligger inom Jåhkågasska tjiellde sameby som informanten Anders är medlem i. Det är i huvudsak de två samebyarna; Jåhkågasska tjiellde och Sirges sameby som kommer påverkas av den specifika gruvan Kallak nr 1. Dock anses samtliga fem samebyar i Jokkmokk; Jåhkågasska tjiellde, Sirges, Tuorpon, Udtja och Slakka påverkas direkt eller indirekt av gruvverksamheten.

Jåhkågasska tjiellde sameby är som allra smalast i Kallak och området används som flyttled mellan vinter och sommarbetesmarkerna. Gruvan skulle få stora konsekvenser för samebyns rennärvingsverksamhet då den skulle skära av flyttleden. Anders förklarar att han och de andra renskötarna i hans sameby inte kan ta renarna söderut då de är avstängda av vattenkraften och regleringsvattnet vilket gör att vattnet inte fryser till is längre. Han säger att de inte kan leda renarna norrut då de kommer beträda Sirges marker och missa sina sommarbeten. Detta skulle betyda att maten inte skulle räcka och att renarna skulle behöva stöd utfodras vilket är ekonomiskt ohållbart. Sirges sameby kommer påverkas av gruvan dels genom det intrång Jåhkågasska tjielldes renar kommer tvingas göra på deras marker men även genom JIMABs planer på att bygga ut infrastrukturen (järnväg och vägar) inom deras markområden som kommer skära av samebyns flyttleder och betesmarker. Anders uttrycker hur förödande gruvan i Kallak skulle komma att vara för Jåhkågasska tjiellde sameby:

Du sätter en liten kärna där men du klyver av en hel sameby. Den hela naturliga strävningen försvinner, renarna kan inte vandra mellan platser då har du gjort, då har du ju förstört någonting. Jag tycker att Jonas Vannar [Renskötare i Sirges sameby] sa det bra, han sa att ett knivstick i hjärnan upptar inte stor plats utav kroppen men det är ändå förödande och så är det ju. Så lite grann är det med den här gruvan, den är på en sån plats att den förstör för mycket för rennäringen. Den förstör ju alltså en flera tusenårig renskötsel som har varit på de här markerna, alltså ett urfolk och urminneshävd, alltså allt tas ju ifrån våran sameby för att de ska kunna komma dit och prospektera (Intervju Anders).

Samtliga informanter uttryckte någon gång under intervjun att regionen; Norrbotten, Sápmi, Norrland exploateras för dess naturresurser. Att regionen är hårt utsatt för markexploatering är någonting som flera informanter förklarar som en del av en struktur som bygger på historiska mönster av kolonialism, där Norrland och specifikt Sápmi ska ha blivit koloniserat av Södra Sverige. Detta mönster förklaras genom den långa historia av hur svenska staten dragit nytta av de naturliga tillgångar som återfunnits i regionen utan att återge kapital eller driva en politik som gynnar regionen, det pågår med andra ord ett ojämnt utbyte mellan de båda regionerna. Detta ojämn utbyte kan förstås genom världssystemanalysen och dikotomierna centrum - periferi som jag redogjorde för i det inledande kapitlet. Norrland kan därmed betraktas som periferi i relation till södra Sverige som kan ses som centrum. Norrlands naturresurser utgör en stor del av Sveriges försörjning och är en av landets största producenter av vattenkraft och vindkraft och producerar 40 procent av landets el. Skogsråvaror och bruksprodukter är även till stor del producerat i regionen och 80 procent av Europas malm kommer från Norrland. Dock återkommer eller beskattas endast en liten del av vinsterna tillbaka till regionen (Tideholm 2012:15).

Förtrycket från den svenska staten av den samiska befolkningen är en mycket lång och mörk historia som inte ryms inom denna studie. Kort kan sägas att det samiska folket sedan medeltiden blivit intvingat i det svenska skattesystemet, kristnats av kyrkan och tvångsflyttats från sina marker. Allt detta har skett med påtryckningar från staten med ett motiv av territorieanspråk och markkontroll. Flera informanter lyfter att traditionella samiska näringar som fiske och rennäring genom historien och än idag tvingas kompromissa sina marker med intrång av flera moderna samhällsinsatser som vägar, järnvägar och vattenkraften. Två informanter menar att intrång av

specifika projekt likt gruvan i Kallak därför inte kan ses som enskilda intrång. Samtliga intrång måste sättas i kontext med varandra för att förstå den problematik de utgör för rennäringen. Johan beskriver hur naturen och den samiska befolkningen som han är en del av blivit negativt påverkad av de stora naturresursuttagen som gjorts genom historien i Jokkmokks kommun:

Vi är ju en av de största vattenkraftskommunerna i Sverige [...]. Det har ju såklart medfört stora intrång i vår livsmiljö [...] Fantastiska fiskevattnen, det har varit vattensystem som har gett så enormt mycket rikedom som är förstörd för all evighet, för min egen kultur så har det betytt att gamla traditionella flyttstråk, renflyttningsleder är för evigt förstörda. För man kan inte flytta längre över vattendrag och sjöar för att isarna är för svaga och då måste man hitta andra vägar. [...] Sen handlar det ju också om att man måste ju också lägga alla de här exploateringarna ihop man kan ju inte bara se exploateringarna som enskilda utan man måste ju faktiskt lägga det som olika raster. Att faktiskt se att skogsbruket har tagit så mycket, vattenkraften så mycket och nu kommer gruvorna och vad blir kvar (Intervju Johan).

Samerna tvingas ofta rättfärdiga sin markanvändning till sin traditionella rennäring när planering och utbyggnader av naturresurs projekt, kommunikation och industriverksamhet inom Sápmi diskuteras. Anders beskriver dock en annan verklighet av de stora landarealer som krävs för hans försörjningssätt som renskötare:

Ett vanligt uttryck de använder är ju att rennäringen har 52% av Sveriges yta. Men de 52% vad har vi på det då: vi har städer, vi har vatten, renarna äter inte vatten det tillför inte någonting för renbete, vi har industrier, vi har vägar som klyver land och vi har mycket mycket mer, vi har till exempel golfbanor ja men du förstår de upptar ju vad är det 4 % av den ytan. Så det är ju inga små arealer det. Så i slutändan ska man klara de här intrången, ha allt det där så ska man klara skogsbruket, vattenkraften, gruvdriften, vindkraftparker, alltså det blir för mycket till slut och det splittrar landen och tillslut blir de obrukbara [...] (Intervju Anders).

Kampen i Kallak har utvecklat en stark rörelse bland den samiska befolkningen som kräver att deras rättigheter till inflytande över sina traditionella marker ska tas i aktning när prospekteringar och projekt planeras. Sverige har som sagt inte ratificerat ILO konventionen 169 och är långt efter andra länder där ursprungsfolk lever när det kommer till samernas inflytande över användningen av deras traditionella marker. Norge ses som ett föredöme för hur samernas rättigheter blivit behandlade och införlivade i det norska rättssystemet. Framstegen inom detta ses som resultat av den konflikt som uppstod mellan samer samt miljöaktivister och den norska staten i uppförandet av ett vattenkraftverk i Alta älven under 80-talet i Finnmark. Vattenkraftverket uppfördes trots protesterna men det har inte uppförts några efter det (Konflikt 2013). Den norska staten har dragit sig tillbaka som ägare av marken i Finnmark och det har upprättats ett ägar- och förvaltningsorgan kallat Finnmarkseiendommen (Lundmark 2008:244).

Enligt Rebecca Lawrence, forskare vid statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet, har frågan om samers rätt varit en icke fråga i Sverige. Vidare menar hon att den svenska staten förnekar att den historiskt sett koloniserat marker och att kolonialiseringen pågår än i dag. Hon tror därför att de krävs en konflikt likt Kallak för att de historiska och pågående orättvisorna ska lyftas på den politiska dagordningen (Konflikt 2013).

4. Motståndsrörelsen i Kallak

Motståndsrörelsen kallar Kallak för sitt samiska namn Gállok.

4.1 Motståndets framväxt

Redan under det första mötet mellan JIMAB och Jåhkågasska tjiellde samebyn sig mellan de båda parterna rörande författandet av rennäringsanalysen (dokument om påverkan på rennäringen i området) som krävs i miljökonsekvensbeskrivningen för koncessionsansökan. Samebyn ville skriva rennäringsanalysen själva men bolaget vägrade betala omkostnaderna för arbetet och anlidade konsultföretaget Hifab för att skriva den. Anders berättar att samebyarna Sirges och Jåhkågasska tjiellde beslutade sig för att omkosta en rennäringsanalys själva och anställde två jurister för att arbeta med den. Medlemmar från de båda samebyarna har även de arbetat fram mycket av materialet till analysen.

Informationen om projektet i Kallak nådde inte allmänheten förrän flera år efter att bolagets undersökningstillstånd godkänts. Enligt en artikel i Norrbottens Kuriren den 5 april 2011 släpptes planerna på gruvan en vecka tidigare på ett seminarium vid namn Ekoseminariet (Nyberg 2011). Det var också genom denna artikel som Johan fick höra talas om projektet för första gången. Han berättar att det fanns en stor nyfikenhet bland kommunens invånare rörande projektet och att många mottog beskedet med positivitet då det lovades arbetstillfällen. Han berättar vidare att han själv snabbt insåg de negativa konsekvenserna av gruvetableringen och att de var större än fördelarna.

Den 3 oktober 2011 informerade Beowulf Minings PLC kommunfullmäktige om projektet. Miljöpartiets fullmäktige-grupp, Samernas väl och vänsterpartiets gruppledare Anna Hövenmark gick snart därefter ut och sa nej till gruvsatsningen. Det socialdemokratiska kommunalrådet Stefan Andersson uttryckte sig däremot positiv till gruvetableringen i kommunen och sa att det fanns en stabil politisk majoritet i kommunen som var för gruvan (Säger nej till gruva i Jokkmokk 2011).

Under sin tid som prospektör på området Kallak nr 1 har flera anmärkningar och anmälningar gjorts av markägare och lokalbefolkning mot företaget rörande deras verksamhet. Dels då bolaget inte tilldelat sina arbetsplaner eller meddelat mark och sakägare om påbörjan av undersökningsarbete som de är förordade till men även grövre fel. Under vintern 2011 gjorde bolaget sig skyldig till att bryta mot minerallagen då de provborrat i området utan giltig arbetsplan. Den 2e april 2012 lade Åklagarmyndigheten i Luleå ner förundersökningen (Åklagarmyndigheten 2012: Beslut AM-215228-11). Samebyn Jåhkågasska tjiellde krävde därefter att Bergsstaten som är tillsynsmyndighet för efterlevande av minerallagen skulle försäkra sig om att liknande fel inte skulle upprepas av bolaget. Bergsstaten skickade då ut en erinring till bolaget där de beskrev hur erhållna tillstånd och framtida ansökningar kan avskrivs då prospektörer visar sig olämpliga att bedriva prospektering, dock vidtog Bergsstaten inga vidare åtgärder (Bergsstaten 2012: Beslut Dnr BS 40-1658-2011). Samebyarna Sirges och Jåhkågasska tjiellde har under flera år bedrivit en rättlig process mot prospekteringarna i Kallak. Detta genom arbetet med rennäringsanalysen, skadeståndsanspråkan samt andra juridiska aspekter av processen.

Den 30de november 2011 startades Facebooksidan och nätverket *Inga gruvor i Jokkmokk*. Sidan fick en tydlig roll som plattform för det växande gruvmotståndet och gav möjlighet till opinionsbildning och fungerade som ett forum där gruvkritiker kunde uttrycka sina åsikter, dela artiklar och annat material samt utveckla idéer och strategier. Johan menar att det var genom Facebooksidan som motståndsrörelsen formades:

Och då startade Inga gruvor i Jokkmokk som sida [...] så man kan säga alltså att det var så det började att växa fram, det här motståndet. I början var vi väldigt få fysiska personer alltså men den blev ju väldigt intensiv på sociala medier. Och jag tror också att vi upplevde att det var väldigt

svårt att få media, massmedia, att intressera sig för den här frågan i början. Så då blev ju det som ett komplement eller man måste ju hitta andra vägar att få ut sin mening. Det är inte bara de här fantastiska möjligheterna med en gruva, det finns baksidor (Intervju Johan).

I november 2011 gjorde styrelseordföranden för Beowulf Mining PLC *Clive Sinclair Porton* ett uttalande som kom att spela stor roll för motståndsrörelsen fortsatta framväxt. Det var på en internationell gruvkonferens i Stockholm som han i en presentation om projektet i Kallak berättade att han ofta fick frågan om vad lokalbefolkningen tycker om gruvplanerna var på Clive Sinclair Porton visade upp en bild av ett kalhygge och sa ”What local people?”; vilken lokalbefolkning? Johan uttrycker starkt hur han upplevde uttalandet:

Den här bilden av att det här Moder Teresa företaget som skulle komma till Jokkmokk och idka någon slags välgörenhet för att sätta stackars arbetslösa Jokkmokkare i arbete fick en helt annan mening. Det är ju inte i bolagets intresse utan det här handlar ju så klart om att man själv ska tillfredsställa sina aktieägare. Så ”*what local people?*” uttalandet blev ju ett väldigt, om jag får säga det nu så här i efterhand, det blev ett väldigt bra sätt att samla människor kring eftersom det är så gångbart överallt. Det funkar liksom lika bra i Ojnare, Jönköping eller Rönnbäcken det är ju samma drivkraft. Man kan rovdrafta på naturresurserna hur som helst för det finns ingen att ta hänsyn till. [...] ”What local people?” har ju blivit någonting som, det säger liksom allt (Intervju Johan).

Uttalandet upprörde stora delar av lokalbefolkningen då de kände sig osynliggjorda och för många var det just detta som blev avgörande för att öppet ta ställning mot gruvan och engagera sig i frågan. De lokala motståndarna ville visa sitt missnöje över företagets förhållningsätt till människorna i området och att det faktiskt fanns ett motstånd till gruvprojektet i Kallak. Den lokala motståndsrörelsen planerade därför en demonstration som skulle gå genom Jokkmokks gator under den årliga vintermarknaden vilken brukar ha uppemot 35.000 – 45.000 besökare för att nå ut till så många människor som möjligt. Demonstrationen hölls den 4e februari 2012 en dag då det var 40 minus grader, temperaturen skrämde dock inte motståndarna och runt 200 människor deltog i protesterna (Demonstration mot gruvplanerna i Kallak 2012). Demonstrationen sågs som en viktig händelse för forandet av gruvmotståndsrörelsen. Ann-Christine säger att:

Det riktiga motståndet började ju på vintermarknaden 2012. Det var då som vi visade upp oss för första gången med en stor demonstration (Intervju Ann-Christine).

I samband med demonstrationen hade nätverket Inga gruvor i Jokkmokk anordnat en manifestation som vara riktat som ett svar till Clive Sinclair Portons uttalande ”what local people?”. De hade placerat ett 70 tal porträttbilder av lokala gruvmotståndare på en snövall för att visa sin existens och sitt motstånd. Fotona från manifestationen blev därefter en del av en hemsida gjord av lokalmotståndaren Henrik Blind som kom upp i maj 2012.

Föreningen Urberggruppen samt nätverket Budkaveln föddes genom kampen för Ojnareskogen under sommaren 2012. Dessa folkrörelser har haft stor betydelse för att kampen i Kallak skulle få allierade från det nationella gruvmotståndet som vuxit fram de senaste åren. Nätverket Budkaveln var ett samarbete mellan 14 olika nätverk och föreningar som alla arbetar mot en storskalig rovdraft och markexploatering. Budkaveln reste genom Sverige mellan olika grupper som arbetade mot lokala gruvprojekt. I oktober 2012 anlände Budkaveln till Jokkmokk där representanter från Jåhkågasska tjiellde och Sirges sameby och andra lokalmotståndare ristade in namnet Gállok på budkaveln. Därefter reste den vidare till bland annat Tärnaby och Vättern för att sen symboliskt lämnas över till regeringen för att påvisa problematiken med Sveriges minerallagstiftning och politik samt att visa det nationella gruvmotståndet.

I samband med överlämnandet av budkaveln hade nätverket anordnat en manifestation i Stockholms innerstad den 17de november där cirka 500 personer deltog. Det hade även arrangerats

en heldag med seminarier och paneldebatter rörande markexploatering, Sveriges mineralpolitik och lagstiftning. Manifestationen sågs som ett första steg till en rikstäckande motståndsrörelse mot markexploatering som gav ny kraft till de lokala kamperna men även styrka åt det enade motståndet (Heikki 2012). För Johan var den 17de november ett tydliggörande för att gruvnäringen och inte minst gruvmotståndet växte runt om i Sverige:

Man insåg ju då att det här är ju någonting som bubblar i Sverige. Det är ju någonting, det var så pass mycket människor från alla möjliga delar av Sverige (Intervju Johan).

Urbergsgruppen hade som tidigare nämnts spelat stor roll i det rikstäckande markexploateringsmotståndet och lokalgrupper runt om i landet startades. I Jokkmokk startade ett antal gruvmotståndare lokalgruppen *Urbergsgruppen Jokkmokk* i januari 2013.

Det lokala motståndet anordnade ännu en demonstration under 2013 års vintermarknad i Jokkmokk. Bland arrangörerna fanns Urbergsgruppen, Nätverket Inga gruvor i Jokkmokk, Fältbiologerna, RUSA (Rätten för Urfolket Samerna), Naturskyddsföreningen Jokkmokk, Jåhkågasska tjiellde sameby, Sirges sameby, Tuorpon sameby, Sierru sameby och Udtja sameby. Demonstrationståget gick genom centrala Jokkmokk den 9de februari och cirka 300 personer deltog (Protest mot gruvor i Sápmi 2013).

Den 21 februari antog som sagt regeringen en ny minerallag som upprörde gruvmotståndsrörelsen. Den 20de april anordnade Fältbiologerna en manifestation i Stockholm som riktade sig mot mineralstrategin, 700 personer deltog för att visa sitt missnöje för gruvpolitiken. Demonstrationen sågs som ännu ett steg för en samlad och gränsöverskridande gruvmotståndsrörelse. Bland talare och artister fanns representanter från den lokala folkrörelsen i Jokkmokk (Kejonen 2013).

De rikstäckande demonstrationerna var inte bara viktiga för att stärka motståndet utan det var även vid dessa möten som framtida viktiga band knöts mellan människor. Emilia, en av de tillresta aktivisterna som skulle komma att engagera sig i kampen under sommaren 2013, minns att hon fick höra talas om prospekteringen i Kallak under gruvdemonstrationen den 17de november men att det var först den 20de april som hon pratade med lokala motståndare. Hon frågade dem om deras framtida planer och vad de skulle tycka om att tillresta skulle komma upp och engagera sig och fick svaret att det alltid var bättre om fler människor engagerade sig i kampen.

4.2 Motståndets kulmen

Den 22 mars 2013 delgav JIMAB sin arbetsplan för provsprängning till Bergsstaten samt mark- och sakägare. I den beskrevs hur företaget med tillstånd enligt miljöbalken för provbrytning av länsstyrelsen samt med sitt undersökningstillstånd av Bergsstaten skulle påbörja sitt undersökningsarbete under sommaren 2013 (JIMAB 2013: Dnr -2011-467-2013 arbplan: 1-2). Den 24 maj skickade bolaget ut en så kallad underrättelse om starten av deras undersökningsarbete i form av provbrytning. I den redogjordes det för att JIMAB tidigast den 10de juni skulle påbörja sitt arbete (JIMAB 2013: Dnr 2011-467-2013 underr). Bolaget skulle med andra ord utföra sprängningar av berget för att få ut prover för analys och undersökning.

Den 29de maj skapade nätverket Inga gruvor i Jokkmokk ett Facebookevenemang för en protestaktion i Kallak vid namn *Stöd kampen för ett orört Gállok (Kallak)*. Nätverket redogjorde på facebooksidan att de inte ville att aktivisterna skulle sabotera bolagets egendom utan förespråkade ickevåld och civil olydnad som metod vid eventuella aktioner. Uppropet planerades att starta den 10de juni då företaget skulle påbörja sitt undersökningsarbete men pågå under hela sommaren. I en artikel i Norrländska Socialdemokraten den 7e juni sa den lokala motståndaren Tor Lundberg Tuorda (aktiv i Inga gruvor i Jokkmokk) att det inte fanns några planer för protesterna mer än att vistas i området för att visa sitt misstycke. Vid detta tillfälle hade 150 personer från hela landet

anmält att de skulle delta i protesterna under sommaren. I och med att det var en icke-organiserad protestaktion förväntade sig Tor Lundberg Tuorda att vissa personer skulle kunna tänkas gå längre i sitt motstånd än andra. Vidare sa han att han hoppades att sommarens kamp skulle bli likt den i Alta (Vikström 2013). Ett antal lokalmotståndare besökte Kallak frekvent för att dokumentera företagets arbete. Den 11:e juni publicerades de första protestbilderna på två tillresta aktivister hållandes i banderoller inne på koncessionsområdet upp på Facebook. Bolagets undersökningsarbete föreföll vara uppskjutet. Den 19:e juni skrevs det ut på Facebooksidan *Stöd kampen för ett orört Gállok (Kallak)* att det skulle bli en uppsamling av motståndet i Kallak den 6:e juli. Intresset för att delta i protesterna mot gruvplanerna var stort. Möten och aktiviteter skulle arrangeras men mycket mer än så beskrevs inte arrangemanget. Den 25 juni lade lokalmotståndare upp ett fotoalbum med bilder av det nu påbörjade undersökningsarbetet på skogsavverkning och det första provschaktet på arrangemangsidan (Juli 2013: Stöd kampen för ett orört Gállok (Kallak) 2013). I slutet av juni skapades det även en blogg kallad *Kolonierna* av en löst sammansatt grupp där delar av de tillresta aktivisterna ingick. Under sommaren skrev aktivisterna om situationen i lägret och om kampen mot gruvan på bloggen. Emilia som varit aktiv i motståndet i Ojnare och tidigare pratat med lokalmotståndare från Jokkmokk om att engagera sig i motståndet berättar om hur hon och hennes tre vänner bestämde sig för att åka upp till Jokkmokk:

När de började avverka skogen så var jag på Gotland i Ojnare för att Högsta domstolens besked skulle komma men så blev ju det ganska positivt. [...] men då var det ju ändå folk härifrån [Jokkmokk] och tog kort på det och ja då såg vi de bilderna från Gotland och vi bestämde att vi skulle åka på en gång så då gjorde vi det. [...] Ojnare blev en så stor grej och att det blev så folkligt. Det var liksom alla olika människor, olika åldrar och olika metoder och det kändes ju jättebra. Så då när det liksom gick bra med Högsta domstolen, eller okej i alla fall, så tänkte vi att då fortsätter vi. Och sen att det blev just Gállok var väl dels för att vi hade hört om projektet och mycket för att det är i Sápmi. Och förtrycket mot samer har pågått så länge och det är ingen som vet om det typ, så det kändes viktigt att engagera sig. Och sen är det ju också så aktuellt, som Rönnbäcksgruvan är ju också helt galen men där gör de ju inget just nu, så det är ju inte nåt läge för nån direkt aktion. Så då blev det Gállok (Intervju Emilia).

Den första aktionen som skedde i en rad av många direkt aktioner under sommaren 2013 i Kallak var när Emilia och hennes vänner bestämde sig för att blockera en grävskopa som skulle gräva schakt till provsprängningarna i området. Aktivisterna ville med civil olydnad stoppa markarbetet på platsen och samtidigt protestera mot den pågående gruvboomen. Emilia och hennes vänner pratade med ett antal aktiva motståndare kvällen innan aktionen och kände att de hade deras stöd. De skrev ihop ett pressmeddelande som skulle släppas samma morgon och pratade sedan igenom hur de skulle agera när arbetare och polis anlände till platsen. Nästa morgon fick de skjuts upp till området där de hittade en grävmaskin som de satte sig på och väntade på att arbetare och därefter polis skulle komma till platsen. Ett antal lokalinvånare befann sig på platsen under hela aktionen för att visa sitt stöd. Två poliser anlände till platsen och efter några timmar anlände den polisbuss de begärt som förstärkning då aktivisterna inte skulle rymmas i deras polisbil. Därefter klättrade aktivisterna upp på maskinen och en av dem klättrade ut på maskinens arm. Tre av aktivisterna blev nerdragna och gripna men den person som befann sig på maskinens arm ansågs vara placerad på en för riskfylld plats för att ta ner och samtidigt säkra dennes samt polisernas säkerhet. Poliserna väntade i flera timmar på att aktivisten självmant skulle komma ner men bestämde sig för att lämna platsen efter ett antal timmar då aktivisten vägrade att överlämna sig själv. De tre anhållna blev släppta dagen efter då de först på morgonen lämnat sina namn och personnummer. Därefter begav de sig tillbaka till Björkholmen där de fått husrum.

Emilia och hennes vänner stannade kvar i Björkholmen och nästa händelse i Kallak var en workshop kallad Focus Kallak - Gállok, Julevädno, Lule älv som arrangerades av Fil. Dr May-Britt Öhman och forskningsprojektet Älvar, Motstånd, Resiliens: Hållbara framtider i Sápmi tillsammans med Centrum för Hälsa och Byggnad, Kungliga Tekniska Högskolan, Urberggruppen Jokkmokk

samt Nätverket Inga Gruvor i Jokkmokk. Mellan den 6e och 11e juni hölls föredrag, diskussioner, studiebesök och så vidare rörande regionens kultur och historia, dammsäkerhet samt miljöpåverkan av gruvidrift. Workshopen blev alltså resultatet av de arrangemang som Inga Gruvor i Jokkmokk anordnat i början av sommaren: *Stöd kampen för ett orört Gállok (Kallak)*. Erika som reste till Kallak för just workshopen berättar:

Jag tyckte ju att det var otroligt häftigt, framförallt att träffa de människor som dök upp där på workshopen. Både liksom de här aktivisterna som har med sig en medvetenhet och en förankring som inte riktigt fanns i den aktiviströrelsen som jag tillhört. [...] Och sen de då som är engagerade för att de inte har något val för att de är så direkt drabbade, att få träffa dem också under de här dagarna (Intervju Erika).

Människor från både närområdet och långresta kom för att delta i workshopen. Läger för de övernattande deltagarna restes nere vid sjön som kom att kallas för Camp Gállok. Bland deltagarna fanns en vilja att göra ytterligare aktioner mot provsprängningarna som fortfarande inte genomförts av bolaget. Dock väntade man med mer ingående diskussioner kring detta tills workshopen var avslutad och dess arrangörer samt övriga deltagare hade åkt därifrån. Peter som reste till workshopen utan vetskap om hur motståndet skulle te sig under sommaren men hoppades på någon form av direkt aktion berättar om hur diskussionerna i gruppen gick:

På torsdagen så åkte väl alla som inte ville stanna kvar, eller ja de flesta åkte och de som höll i workshopen åkte. Och då satt vi väl ett gäng på tio, tolv, femton personer kanske på torsdagen eller fredagen jag kommer inte riktigt ihåg och funderade på vad vi skulle göra nu - ska vi ta det här vidare - ska vi ta det ett steg till. Så vi bolla lite idéer. För det kändes lite som att, det var ju skitkul med workshopen men det var väldigt lite fokus på vad vi faktiskt skulle göra åt den här gruvan. Det var rätt mycket snack om vad som skulle kunna hända och om gruvor i allmänhet men det var inte så mycket snack om att man faktiskt kunde göra något åt den också. Så vi bestämde väl oss sen för, efter lite snack, att vi skulle blockera vägen helt enkelt (Intervju Peter).

Efter diskussioner med en medlem i Jåhkågasska tjiellde sameby och ett antal övriga lokala personer från motståndsrörelsen fick aktivistgruppen veta att de hade de tillfrågades stöd i deras planer av att blockera vägen som ledde in till undersökningsområdet. De tillfrågade sa dock att aktioner av det här slaget var något aktivisterna fick göra själva då de tillfrågade inte kunde stå för denna typ av handlingar. Aktivisterna kände sig tillfreds med stödet av befolkningen och Emilia och Peter förklarar att det var mycket viktigt för gruppen att deras aktioner inte skulle uppfattas som ännu en kolonialisering av marken.

Aktivisterna ville alltså blockera den väg som gick in till det så kallade undersökningsområdet (Kallak nr 1) där företaget skulle utföra sina provbrytningar av järnmalmen. Med blockaden ville man även hinna mobilisera ett starkt motstånd och skapa opinion runt om i landet så att planerna för en gruva rent av skulle kunna förhindras. Erika förklarar syftet med blockaden:

Ja det var ju att bromsa upp bolaget, att det skulle ta tid för dem, så lång tid som möjligt. Och förhoppningsvis kanske även stoppa dem till slut, hinna få så mycket opinion så att det skulle bli omöjligt för dem att göra det med hedern i behåll. Och att de då kanske förhoppningsvis skulle avstå helt och hållet, vilket de ju inte gjorde då. Men sen också faktiskt att orsaka lite ekonomiskt lidande för ju längre tid det tog desto mer pengar gick det ju åt för deras del också. Helt enkelt försöka, göra någon slags åverkan på deras anseende också internationellt och på plats också, att folk skulle kunna förstå att det här är bara roffare och skojare (Intervju Erika).

Det fanns en stark oro bland lokalbefolkningen kring hur blockaden skulle uppfattas men de tillresta aktivisterna hade en stark tilltro till att direkt aktion och civil olydnad skulle ge den påverkan som kampen krävde. Flera av aktivisterna hade erfarenhet från liknande aktioner som exempelvis

motståndet i Ojnarekogen och kände sig säkra med den typen av motstånd. Emilia berättar om hur diskussionerna gick:

Och det var ganska många som sa - nej folk kommer tycka att det är för mycket, det kommer bara vända dem emot oss. Och då sa vi -nej men om de är emot oss så kommer de väl vara emot oss i alla fall oavsett vad vi gör. Och ofta genom såna här saker är folk kanske oroliga och kanske känner att det är nog säkrare att inte göra det så att folk inte blir arga men när det väl händer så går det bra och folk känner att – ja det här var ju bra. Och det är inte så många som blir arga även om några kanske blir det men de hade nog varit arga oavsett (Intervju Emilia).

Aktivisterna byggde ett högt torn mitt på vägen och framför det låg grenar, trädrötter och stockar som var lämningar av bolagets skogsavverkning i området. De byggde tornet likt ett jaktorn så att människor kunde vistas upp i tornet då framtida polisinsatser skulle tvingas att förhålla sig till säkerhetsåtgärder för både dem själva och aktivisterna i nedmonteringen av blockaden.

De första dagarna bodde aktivisterna kvar nere vid sjön men bestämde sig ganska snart för att flytta upp lägret till den blockerade vägen då det tog en stund att ta sig där emellan. Namnet för lägret Camp Gállok kvarstod. Det bodde runt 10 aktivister i lägret, vissa perioder var dem fler och andra färre. Många av aktivisterna var där i några veckor i streck och flera kom och gick, en person var med från början till slut. Aktivisterna fick stöd av de lokala motståndarna med mat och andra förnödenheter. I lägret fanns en samlingsplats för besökare som kallades Café blockad och tanken med Caféet var att personer skulle känna sig inbjudna till lägret. Både förespråkare och motståndare var välkomna för att diskutera gruvan och blockaden. Aktivisterna tältade på sidorna av den blockerade vägen. Runt om på det ockuperade området fanns plakat och banderoller med budskap som: Ändra minerallagen, Motståndet växer, Avkoloniserad zon och Gränslös solidaritet pågår. Aktivisterna räknade med att polisen skulle komma till platsen men det dröjde dock någon vecka innan den första polisaktionen gjordes mot lägret och blockaden. JIMABs VD Fred Boman gjorde en del uttalanden som antydde att bolaget inte kände någon stress eller bekymmer över situationen och att polisen skulle ta hand om blockaderna (Olsson 2013).

I slutet av juli när renskötarna var färdiga med renmärkningen anlände representanter från Jákkákaska sameby till Kallak för att bilda sig en uppfattning av aktionen de endast hört talas om. Samebyarna ansåg att deras motstånd och åsikter saknades i mediabevakningen av kampen och därför tillsattes representanter från samebyarna som skulle fungera som deras talespersoner i frågan.

Den 29de juli genomförde polisen en insats som lyckades fälla det torn som blockerade vägen. Polisen lyckades ta ner de två aktivisterna som barrikerat sig i tornet genom att hissa upp poliser i en grävsropa som lyfte över aktivisterna till skopan för att sedan hissa ner dem. Efter insatsen byggde aktivisterna upp blockaden på vägen igen och den 12e augusti anlände ett tiotal poliser till platsen för att röja vägen ännu en gång. Två aktivister hade då gjutit fast varsin arm i marken av vägen och det tog flera timmar innan polisen fick loss personerna med spade och järnspett (Ny polisinsats i Kallak 2013). Under samma polisaktion fälldes en träställning som barrikerade vägen och under rivningsarbetet föll en aktivist ner från ställningen och en annan fick raset över sig. JIMABs VD Fred Boman sa under en intervju efter den 12e augustis polisinsats att alla som demonstrerar i Kallak är sjuka i huvudet och att aktivister skadegjort bolagets bilar (Wajstedt 2013).

Den 19de augusti hölls en konstworkshop i Kallak som arrangerades av de samiska konstnärerna och slöjdarna Leila Nutti, Anna-Stina Svakko, Lena Viltok och Jenni Laiti. Den 21 augusti revs konstverken av Securitas *vakter* som fått i uppdrag att vakta området av JIMAB. Senare samma dag utfördes ännu en polisinsats för att släppa fram bolagets personal och arbetsmaskiner som skulle utföra provbrytningarna. Så fort bolaget passerat byggde aktivisterna upp barrikaderna igen så att de skulle möta samma motstånd på vägen ut (Stigzelius 2013). Samma dag hade ett antal aktivister lyckats ta sig innanför polisavspärrningarna (som senare visade sig vara olagligt uppförda) och klättrat upp i träd inom det förordade säkerhetsavståndet för att hindra provsprängningarna. Natten innan polisinsatsen hade några av de borrhål som skulle användas till sprängningarna fyllts igen med sand vilket gjorde att företaget tvingades att borra nya. Bolaget lyckades trots motståndet och

det faktum att personer vistades inom säkerhetsavståndet utföra de provsprängningar de planerat och VD:n Fred Boman redogjorde för Norrbottens Kuriren att 600-700 ton malm sprängts loss (Risberg Vikström 2013).

Den 3e september skedde den sista polisinsatsen mot blockaden och aktivisterna då företaget skulle frakta ut den järnmalm man tidigare brutit loss. Polisen röjde vägen fram till ett cirka 5 meter högt torn där två aktivister barrikerat sig. Bolaget bestämde sig för att bryta en ny väg bredvid tornet för att lastbilarna skulle komma förbi in till området där järnmalmen väntade (Sjunnesson & Nyberg 2013).

Samtliga informanter som befunnits sig på plats vid någon polisinsats uttrycker att de upplevde flertalet av dem som brutala och oplanerade från polisens sida. Johan som inte har tidigare erfarenheter av liknande motstånd var chockad över hur polisen hanterade aktivisternas civila olydnad och uttrycker sin förfäran:

Jag hade trott i min enfald att man hade någon slags dialog, man har ju läst om att det finns dialogpoliser, att man förde ett samtal med dem här personerna som för visso gjorde en olaglig handling med att blockera en väg men jag trodde att man skulle ha valt att tala istället för att ta in en baklastare, en traktor som skulle då riva [...] och ta ner folk. Jag upplevde att det var väldigt brutalt. Och det är klart jag har inga egna erfarenheter av det men återigen så tyckte jag att det var en väldigt hårdhänt hantering [...] (Intervju Johan).

Gruvmotståndare som befunnit sig på platsen och iakttagit polisinsatserna har vid ett flertal tillfällen polisanmält polisen. Detta för bland annat övervåld då polisen vid ett tillfälle drog aktivister i huvudet när de skulle lyfte undan dem som blockerade vägen. Andra anmälningar gäller då polisen inte tillkallat ambulans då två aktivister skadades vid nermonteringen av träställningen den 12e augusti eller då en person hällde bensin över sig och hotade med att tända eld på sig själv under polisinsatsen den 21e augusti.

Mellan polisinsatserna skedde en rad kulturella uppträdanden, konstutställningar, manifestationer och demonstrationer i Kallak. Den 24de augusti bjöd samebyarna in till en manifestation som runt 500 personer deltog i. Manifestationen syftade inte bara till att visa det starka motståndet som fanns mot gruvan i Kallak utan sågs också som en protest mot den växande markexploateringen inom Sápmi (Kampanda i Kallak 2013).

Den 28de augusti besökte representanter från sametinget Kallak och presenterade där ett uttalande som antagits av ett enigt plenum dagen innan. Uttalandet var skrivet med anledning av provborrningarna i Kallak och den växande gruvindustrin i Sápmi vilka enligt Sametinget utgör brott mot mänskliga rättigheter och samernas självbestämmande rätt som ursprungsfolk. Sametinget redogjorde att antal krav:

- Att svenska staten stoppar all pågående prospektering, samtliga nya undersökningstillstånd, arbetsplaner och koncessionsansökningar, i avvaktan på att Sverige lever upp till internationell urfolksrätt, särskilt principerna om Free Prior and Informed Consent/Fritt Informerat Förhandssamtycke som måste implementeras i alla frågor som berör urfolket samerna.
- Att Sametinget ges rätten till avgörande inflytande över samiska marker.
- Att lagstiftningen ändras så att det samiska folkets behov av funktionella land och vatten ska väga tyngre än utländska riskkapitalisters vinstintressen.
- Att riksintressena omvärderas, så att långsiktiga intressen värderas högre än kortsiktigt vinsttänkande.
- Att en hållbar livsmiljö genomgående prioriteras, med fokus på nutida och framtida generationers möjligheter till sin egen kultur, fysisk och psykisk hälsa samt att utöva och utveckla långsiktigt hållbara samiska näringar.

- Att de samiska näringarnas behov, såsom rennäring, jakt, fiske, duodji, turism m.m, av funktionella arealer aldrig får hotas av kortsiktiga exploateringar. Den grundlagsskyddade renskötselrätten måste respekteras.
- Att de kulturella och psykosociala konsekvenserna måste beaktas i all samhällsplanering i Sápmi.
(Sametingets plenum: Jonsson & Mikaelsson 2013).

Kampen i Kallak hade därmed utvecklats till att bli en symbol för hela det samiska folket, en kamp mot exploateringen av Sápmi och en kamp för levande kulturlandskap. Rösterna från samerna och de icke-samiska gruvmotståndarna hade länge funnits men den allierande faktorn kampen i Kallak givit och det mediala fokus som nu riktats gav helt andra förutsättningar för att deras röster skulle bli hörda. Peter tror att kampen i Kallak har betytt väldigt mycket för den samiska befolkningen och deras uppgörelse med svenska staten:

När det här blev en samisk fråga så blev det här ju verkligen en laddad grej för hela den samiska identiteten på något sätt. Här var det något konkret som faktiskt man kunde ansluta sig till som blev liksom en kamp mot svenska staten eller en kamp för den samiska kulturens överlevnad mot svenska statens kolonisering och hela det här (Intervju Peter).

Efter att bolaget hade fått ut järnmalmen från området plockade de tillresta aktivisterna tillsammans med lokalbefolkningen ner lägret och blockaderna. Blockaden av vägen hade då ägt rum i två och en halv månad och aktivisterna ansåg att deras arbete på platsen var färdigt för tillfället.

4.3 Sommarens betydelse

Det lokala motståndet hade pågått i flera år innan blockaderna restes upp på den lilla grusvägen sommaren 2013. Många hade kämpat i något som de beskriver som motvind med att få fokus på den problematik en gruva i Kallak skulle skapa. De skrev debattartiklar, insändare, anordnade informationsmöten, demonstrationer och skapade sina egna forum för att lyfta frågan. Men det var inte förrän de mer radikala metoderna som direkt aktion och civil olydnad användes som de stora strålkastarna riktades mot Kallak och den röst de uttryckt under flera år fick medialt utrymme. Johan beskriver hur de lokala motståndarnas arbete åren innan sommarens aktiviteter 2013 lagt grunden för det starka motståndet som utvecklats. Johan hade inte själv vetskap om uppförandet av blockaden och understryker att aktivisterna arbetade utifrån sina egna övertygelser om vilka metoder de skulle praktisera. Han beskriver dock att blockaden och aktivisternas civila olydnad varit det som behövdes för att få fokus på gruvmotståndet och att dessa metoder således varit de mest produktiva i avseendet.

Enligt informanterna verkar oron som de lokala motståndarna kände för de mer radikala metoderna de tillresta aktivisterna förespråkade ha förmildrats för många. Det var även ett antal lokala motståndare som själva valde att använda sig av civil olydnad under polisinsatserna. De tre lokala informanterna Ann-Christin, Johan och Anders uttrycker att de alltid stöttat aktionerna med undantag för ett antal oförankrade incidenter. Anders som varit vid blockaden ett flertal gånger under sommarens gång för att visa sitt stöd berättar om hur viktig sommarens aktivism varit för de berörda samebyarna och hur hans syn på metoderna förändrats med tiden:

Alltså det är så att de kom hit och började demonstrera mot någonting de tycker är fel och hade det inte varit för dem så hade den här diskussionen aldrig kommit till för att samebyarna var i ganska strikt linje [...] att vi måste försöka göra det på en laglig väg. Och vi hade inte åkt ut och satt oss där på vägen så jag säger att det är nog snarare tur att de satt där för vi fick ju komma dit och växa in i en roll som vi var först och främst obekväma i men ganska okunniga om och sen har vi växt in i det arbetet. Och det har ju tagit oss mycket, mycket längre än vad några advokater hade kunnat

göra. Hela frågan är ju megastor nu och jag tror att det är det här som i slutändan blir förändringen (Intervju Anders).

Trots att alla inte har kunnat eller velat delta i de faktiska barrikaderna av vägen har lokala motståndare från både den samiska och det icke-samiska befolkningen befunnit sig på plats i solidaritet med dem som många kallar för hjältar. Johan uttrycker sin respekt och beundran för aktivisterna:

I mina ögon är de här personerna otroligt modiga människor, hjältar på sitt sätt, att dem faktiskt gör det som egentligen alla människor borde göra - stå upp för moder jord och kommande generationers rätt till rent vatten och orörda kulturlandskap. Nätaivism i all ära men jag tycker att de här personerna är fantastiska människor som visar ett stort mod (Intervju Johan).

Sommarens aktiviteter och det enade nationella motståndet som vuxit fram de senaste två åren har enligt Ann-Christine bidragit till att de lokala motståndarna i Jokkmokk känt sig uppbäckade och fått orken att arbeta vidare i kampen mot gruvetableringen i Kallak.

4.4 Motståndet under hösten 2013

Det kulturella motståndet har varit omfattande och fortlöpande i kampen mot gruvan. I slutet av sommaren sammanställdes det en Cd-skiva *GÁLLOK - Motståndet Växer* av gruvmotståndare där aktivister och artister bidragit med verk för att samla in pengar till kampen för Kallak. Efter sommarens blockader samlades delar av de tavlor, plakat och andra konstformer som skapats i lägret till en vandrande utställning vid namn *Gállok Protest Art*. Under hösten har även systarna Nilla och Nik Märak anordnat fem stödkonserter i Stockholm, där intäkterna gått till aktivisternas läger i Kallak. Filmen *Gallok the rebellion* som är gjord av ett antal aktivister släpptes även den under hösten. Filmen beskriver aktivisternas syn på gruvan, motståndet och sommarens händelser.

Mellan den 23e och 26e oktober anordnade en rad sameföreningar och byar samt miljö- och människorättsorganisationer en fyra dagar lång manifestation av gruvmotstånd i Stockholm. På programmet stod bland annat filmvisningar, utställningar, föreläsningar, seminarier och kulturföreställningar. På fredag förmiddag kallade Svenska Samernas Riksförbund (SSR) till ett strategi- och samverkansmöte för olika organisationer och grupper som arbetar för en förändrad gruvpolitik. Möteslokalen fylldes fort av representanter och aktivister och till slut hade mötet över 30 deltagare. På mötet beslutades det att samarbetet mellan de olika grupperna skulle fortsätta och det skapades en specifik arbetsgrupp dem emellan.

På fredagen slog även *Manifestationsgruppen Stockholm- Gállok* och Jokkmokks samebyar upp sina tältkåtor i Kungsträdgården med ett syfte att ta Sápmi till huvudstaden. Besökarna bjöds på traditionell samisk mat, hantverk, sång och musik. På gruppens Facebooksida stod det ”Nu åker vi till Stockholm för att få dom att förstå att vi aldrig kommer att ge upp kampen om Gállok Kallak! Ändra minerallagen nu!” (Manifestationsgruppen Gállok Stockholm 2013).

På lördagen hölls ännu en rikstäckande demonstration som var huvudakten för manifestationen. Protesterna mot den växande gruvnäringen i Sverige samlade runt 500 personer som tågade mellan Sergels torg och Mynttorget i centrala Stockholm under parollen ”Fast mark, rent vatten och levande kulturlandskap”. Demonstrationen samlade människor från hela Sverige och andra länder för att visa sitt missnöje för dagens mineralpolitik. Något som återkom i tal, på plakat och som skreks ut av demonstranter var kravet på en omarbetning eller total skrotning av dagens minerallag. Några av de röster som hördes från talarstolen var både lokala motståndare från Jokkmokk och tillresta aktivister som engagerat sig under sommarens blockader.

Tillbaka i Jokkmokk fortsatte arbetet mot gruvan och trots att barrikaderna var rivna och de tillresta aktivisterna åkt vidare var den mediala fokusen kvar. Sedan sensommaren har SVTs tv-program debatt och uppdrag granskning behandlat konflikten i Kallak. Det har även gjorts ett flertal radioreportage och dokumentärer och flera utländska medier som Al Jazeera och Washington Post har rapporterat om kampen mot gruvan. Johan som länge engagerat sig i att försöka nå ut med motståndet och gruvfrågan i media berättar att frustrationen som han kände i början av motståndet försvunnit då de idag inte behöver kämpa om utrymmet och ofta blir kontaktade av media.

Efter oroligheterna i kommunen och de konflikter som utvecklats mellan gruvförespråkare och gruvmotståndare bjöd Jokkmokks kommun in till tre medborgardialoger. Kommunen hyrde in konsulten Agneta Setterwall för att leda mötena. Erika har deltagit i medborgardialogerna och ser det som en del av sitt fortsatta motstånd:

Jag försöker så mycket som möjligt hålla koll på vad myndigheterna och bolaget och kommunen säger till människor, vad människor får för information och hör också vad det är folk vill veta och så där för det är ju viktigt med fortsatt opinionsbildning nu. Bara för att sommaren är över och det värsta rabaldret just ute på Kallak har blåst över nu så betyder inte det att man kan slappna av för det kommer hända mer saker så det är viktigt att hålla frågan levande (Intervju Erika).

Den 28de november inleddes rättegångarna mot de aktivister som gripits under sommaren. I samband med det anordnade Urberggruppen i Jokkmokk en visning av filmen *Gallok the rebellion* dagen innan rättegången.

Föreningen arrangerade även en stödmanifestation utanför tingsrätten i Gällevare där förhandlingarna skulle äga rum. Ett tiotal personer samlades för att visa sitt stöd till aktivisterna och deltagare från Urberggruppen Jokkmokk delade ut flygblad med information om kampen mot gruvprojektet i Kallak. Det anordnades även stödmanifestationer på flera andra håll runt om i Sverige.

Tre personer stod åtalade för brott som skulle ha begåtts under en polisinsats den 29de juli, två av rättegångarna skedde över videolänk då de åtalade inte var närvarande på plats. Den första rättegången hölls mot en person som stod åtalad för egenmäktigt förfarande, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd. Personen erkände de två första åtalspunkterna men nekar till att ha gjort våldsamt motstånd. Den andra rättegången rörande egenmäktigt förfarande och våldsamt motstånd fick ställas in då den åtalades advokat ansåg att förundersökningen behövde kompletteras och då det är gjort ska en ny huvudförhandling äga rum. I den tredje rättegången nekade den åtalade brott och stod åtalad för egenmäktigt förfarande. Personenens advokat Karin Mühler ansåg att den åtalade inte begått något brott då det var tornet som blockerade vägen och inte personen i sig. Mühler åberopade att personen inte var skyldig till brott då den inte byggt tornet. Hon menade vidare att åtalet skulle bejakas ur den principiella aspekten huruvida en person får begå mindre brott som har för avseende att förhindra värre kränkningar av mänskliga rättigheter eller miljön. Hon säger följande under rättegången:

Det är ju så att utan personer som för sin egen eller annans räkning vill arbeta för mänskliga fri och rättigheter så skulle det aldrig ske någon utveckling på det området. Om ingen hade arbetat för såna frågor så hade det kanske varit slaveri i USA fortfarande, färgade hade fortfarande fått sitta längst bak i bussen och så vidare, det vill säga sådana personer som arbetar med sådana frågor behövs och är också skyddade enligt FN konventionen till skydd för personer som arbetar för mänskliga rättigheter (Observation Karin Mühler).

Advokaten tillgav tingsrätten ett uttalande rörande aktivismen i Kallak gjort av *The International Organization for Self-Determination and Equality* (IOSDE). I uttalandet förkastas gripandet och åtalandet av de tre aktivisterna då detta ansågs gå emot FN:s deklaration om människorättsförsvare (International Organization for Self-Determination and Equality 2013).

Den 19de november avkunnades domen mot de två aktivisterna. Båda två friades från åtalspunkterna om våldsamt motstånd. Personen som stod åtalad för egenmäktigt förfarande och

förgripelse mot tjänsteman dömdes att betala 6.000 kronor i dagsböter och personen som stod åtalad för egenmäktigt förfarande dömdes att betala 2.000 kronor i dagsböter. Tingsrätten ansåg därmed att de båda aktivisterna inte hade rätt till straffrihet i egenskap av människorättsförsvarare (Bergmark: 2013). En insamling för att betala böterna startades, där privatpersoner kunde lämna bidrag för att stötta aktivisterna.

Den lokala motståndsrörelsen i Jokkmokk är beredd på en fortsatt aktiv kamp. Deltagare från motståndet håller ofta föreläsningar om motståndet runt om i Sverige och Norge. Under julen 2013 byggdes ett mindre Kamp Gállok upp igen och i ett par veckor trotsade en person kylan och tältade på området. Det har även varit mindre protester i Kallak i början av januari då JIMAB har provborrat på det nya koncessionsområdet - Kallak nr 2.

4.5 Framtida motstånd

Nätverket Inga gruvor i Jokkmokk och samebyarna i kommunen planerar en demonstration under vintermarknaden 2014. Men diskussioner om en demonstration är en tillräckligt stark protest för att visa sitt missnöje för hur kommunen hanterat gruvfrågan har kommit upp bland den samiska befolkningen. I en artikel i *Samefolket* beskrivs hur bojkott av marknaden förespråkas utav en del samiska konstnärer. Konstnären Barbro Poggats menar att en bojkott av marknaden är ett av de starkaste ställningstagandena en kan göra då det speglar den verklighet som kommer inbringas då den samiska kulturen dött ut på grund av den rådande gruvpolitiken i Sápmi. Möten och diskussioner mellan samiska slöjdare och konsthantverkare i frågan om bojkotten har anordnats men inga gemensamma beslut har tagits (Hällgren 2013: 26).

De tillresta aktivisterna uttrycker att deras motstånd rörande Kallak och andra prospekteringar kommer fortsätta. Var och när nästa stora kamp mot markexploatering kommer äga rum kan ingen säga men att den kommer försäkras dem.

5. Diskussion

5.1 Symbolen Kallak

Kampen mot gruvan i Kallak har engagerat och samlat en bred folkrörelse av gruvmotståndare i både tanke och handling. Hundratals människor har slutit upp i de större demonstrationerna och kulturevenemangen ute i området under sommaren 2013. Solidaritetshandlingar och engagemang har sträckt sig över kommun och nationsgränser. Motståndet i Kallak har fått ett stort medialt genomslag både i Sverige men även internationellt.

Johan menar att Kallak har blivit en symbol för den utbredda konflikt som finns mellan den nationella mineralpolitiken och den lokala befolkningen som kämpar mot prospekteringar och exploateringar. Erika beskriver hur kampen i Kallak blivit ett föredöme för motståndsrörelsen:

Ja att lokalt förankrat motstånd lönar sig, att det går. Och jag har väl hört mycket också från folk med samisk tillhörighet att det har varit en enande faktor, att det har varit en stor grej till exempel att sametinget har varit så otroligt eniga om sina uttalanden om Kallak till exempel och beslutet att åka ut och hålla en samling ute i Kallak var ju också väldigt enhälligt att det har blivit en symbol för det också (Intervju Erika).

Under årens lopp har ett nationellt gruvmotstånd utvecklats, nätverk och föreningar samarbetar idag för att stärka motståndet och sätta press på staten och dess beslutfattare. Ann-Christine tror att Kallak haft betydelse för både det nationella och internationella motståndet mot markexploatering:

Ojnare var ju nummer ett det kom ju först men Kallak har på något sätt gett ännu mer avtryck det har ju gått ut över hela världen så att det har ju stärkt alla motståndare till markexploatering. Det är jag säker på att det har gjort och man behöver den här styrkan och känslan av att man inte är ensam det behöver alla för att orka gå vidare så Kallak tror jag har varit jätte viktigt (Intervju Ann-Christine).

5.2 Den ekologiska distributionskonflikten

I sitt förord till boken *The environmentalism of the poor* skriver Joan Martinez-Alier som är professor i ekonomi och ekonomisk historia följande:

There is a new tide in global environmentalism. It arises from social conflicts on environmental entitlements, on the burdens of pollution, on the sharing of uncertain environmental risks and on the loss of access to natural resources and environmental services. There is a boom in mining and oil extraction in tropical countries. [...] Many ecological conflicts whether they take place inside or outside markets, whether they are local or global, come about because economic growth means an increased use of the environment (Martinez-Alier 2002: vii).

Den nya miljörelsen som Martinez-Alier redogör för kan på många sätt liknas med den motståndsrörelse som utvecklats i Kallak. Som det redogjorts för i kapitel två genomgår även många "icke-tropiska" länder en gruv- och oljeboom idag och således är även deras befolkning utsatta för de ekologiska konflikterna som uppstår därigenom. Martinez-Alier menar att konflikter likt den i Kallak kommer till på grund av kapitalackumulation vilket kräver ett utökat användande av miljön. Världssystemsteorin och begreppen centrum – periferi kan även här förklara det ojämna utbyte som ligger till grund för konflikten i Kallak. Norrland har genom historien varit av stor vikt för den svenska marknaden genom sina naturresurser som mineraler, vattenkraft och skogsbruk. De senaste årens stigande efterfrågan på mineraler har bidragit till en stark expansion av prospekteringar i regionen. Med naturintrången som prospekteringarna och gruvnäringen erfordrar

har flera ekologiska distributionskonflikter utvecklats runt om i regionen. Lokalbefolkningen blir undantryckt från sin närmiljö och påverkas av miljöproblemen som följer den kapitalistiska världsekonomis premisser. Martinez-Alier redogör att miljö rörelsen växer som en reaktion av ekonomisk tillväxt, inte nödvändigtvis för att rörelsen är emot den men just då den ekonomiska tillväxtens förutsättningar skapar ett ökat användande av och påverkan på miljön (Martinez-Alier 2002: 1). Johan analyserar det svenska gruvmotståndets framväxt ur samma teori som Martinez-Alier redogör för om att ökade naturexploateringar ökar det lokala motståndet:

Jag tror ju inte att den här rörelsen som nu sker i Sverige, alltså motståndet, det kommer ju inte från ingenstans. Det bygger ju på människor som vill ha förändring och det bygger ju på någonting och det är ju att fler och fler upplever att det kommer prospekteringsbolag på deras fädernesland, land som betyder otroligt mycket för dem, oss (Intervju Johan).

Martinez-Alier har formulerat tre typer olika miljö rörelser; *The cult of the wilderness*, *The gospel of eco-efficiency* och *Environmental justice and The environmentalism of the poor*. Motståndet i Kallak kan liknas med den första och i huvudsak den sistnämnda kategorin.

Martinez-Alier beskriver *The cult of the wilderness* som en miljö rörelse som arbetar utifrån bevarandet av den biologiska mångfalden, naturens estetiska värde som orörd och en icke-antropocentrisk naturuppfattning där naturen och andra arter värderas utifrån sitt egenvärde och inte utifrån människans behov (Martinez-Alier 2002: 2). Denna miljö rörelse går tydligt att länka samman med motståndsrörelsen i Kallak. Naturen och andra arters egenvärde är någonting som lyfts upp av flera informanter och av andra personer under mina observationer.

The environmentalism of the poor kan förstås som den växande miljö rörelsen i globala syd som kämpar för att bevara naturen och andra arter för att säkerställa sina försörjningsmöjligheter och tillgång till naturråvaror och resurser. Inom denna grupp räknas även de ursprungsfolksgrupper som åberopar naturens egenvärde och sin rätt till mark för att säkerställa sina försörjningsrättigheter och kan därför på svenska benämnas *De fattigas och minoriteternas miljö rörelse*. Inom denna miljö rörelse lyfts ofta ursprungsfolks- och småbondegrupperns förmåga att samexistera med naturen (Martinez-Alier 2002: 11). I samma kategori som *De fattigas och minoriteternas miljö rörelse* räknar Martinez-Alier in *Environmental justice* som jag väljer att benämna *Miljö rättviserörelsen* på svenska. Denna rörelse kan beskrivas som en solidaritetsrörelse som arbetar mot förtryck av människor på grund av etnicitet, kön och klass utifrån miljö aspekter som exempelvis tillgång till ren luft och vatten (Martinez-Alier 2002: 11-12). *De fattigas och minoriteternas miljö rörelse* samt *Miljö rättviserörelsen* framhåller att ekonomisk tillväxt innebär ökad miljö påverkan och de understryker den geografiska omdistributionen som sker av källor till sankor (Martinez-Alier 2002: 10). Denna typ av miljö rörelse växer världen över och påvisar oundvikliga ekologiska distributions konflikter (Martinez-Alier 2002: 12). Motståndsrörelsen i Kallak har tydliga rötter i *De fattigas och minoriteternas miljö rörelse* samt *Miljö rättviserörelsen*. Samernas rätt till sin kultur och traditionella försörjningssätt i form av rennäringen står mot gruvnäringen och kapitalackumuleringen i Jokkmokk. Annan lokalbefolkning kämpar mot gruvan för sina försörjningsmöjligheter i form av turism, fiske och jakt samt bär- och svampplockning. Alla tillresta aktivister som engagerat sig i frågan och andra personer inom kommunen som inte själva blir direkt påverkade av gruvan men solidariserar med samerna, de icke-samisk närboende samt med framtida generationer kan liknas med *Miljö rättviserörelsen*.

6. Slutsatser och sammanfattning

I kapitel två och tre besvarar jag min första frågeställning *Varför har gruvmotståndsrörelsen i Kallak växt fram?* I kapitel två undersökte jag informanternas åsikter kring Sveriges minerallagar och mineralpolitik som ligger till grund för konflikten. De riktar stark kritik mot lokalbefolkningens brist på inflytande och möjlighet till påverkan inom prospekteringsprocesser och i planeringen av gruvor. Många informanter anser att den låga mineralavgiften och den öppna politiken som svenska staten utvecklat mot utländska företag bidrar till ett ojämnt utbyte där kapitalackumulation sker på bekostnad av natur och lokalbefolkning. Jag visar även i kapitel två att Sverige befinner sig i den *gruvboom* som informanterna beskriver och att detta sker genom globala påtryckningar. I kapitel tre har jag studerat vad motståndarna kämpar mot och varför de protesterar när det kommer till den specifika gruvan i Kallak. Däribland argumenterar de för att gruvan hotar rennäringsen och Lilla Luleälv samt att den kommer resultera i direkt och indirekt påverkan på naturen och miljön. Flera informanter har även förklarat sitt motstånd som en protest mot det rådande samhällssystemet vilket bygger på kapitalackumulation, konsumtion samt en utarmning av natur och miljö. Informanterna lyfter även den rådande strukturen av ojämnt utbyte mellan södra Sverige och Norrland som en ytterligare dimension av konflikten om Kallak. Denna relation har jag analyserat genom världssystemsteorin.

Min andra frågeställning *Hur har gruvmotståndsrörelsen i Kallak växt fram?* besvaras i kapitel fyra. Motståndet mot gruvan i Kallak började som ett lokalt motstånd för rätten till försörjningsmöjligheter och en god närmiljö men utvecklades med tiden till protester mot kolonialism och den svenska mineralpolitiken och en kamp för självbestämmande och samers rättigheter.

Frågeställningen *Är motståndet mot gruvan i Kallak en del av en större struktur?* återfinns i uppsatsens samtliga kapitel men studeras närmare i kapitel fem. Där beskrivs motståndsrörelsen i Kallak som en del av ett större och växande motstånd. Ett motstånd som bygger på ekologiska distributionskonflikter där människors försörjningsmöjligheter och rättigheter blir negligerade. Det samiska folket har i alla tider kämpat för sin rätt till land och kultur men motståndet i Kallak har verkat som en enande faktor och till en intensifiering av denna kamp. Kampen i Kallak har blivit en del av och på flera sätt en symbol för den nationella gruvmotståndsrörelsen, en rörelse där olika metoder, motiv, ideologier och världsåskådningar samverkar.

Med sin ledande position som järnmalmsdistributör till EU bedriver Sverige idag en internationaliserad och tillväxt fokuserad mineralpolitik. Mineralagen är på flera sätt fördelaktig för näringsens aktörer och tar mycket lite i aktning befintliga verksamheter och lokalbefolkningens åsikter. Genom detta har ekologiska distributionskonflikter utvecklats runt om i landet där lokalbefolkningen kämpar mot prospekteringar för sina icke-industriella försörjningssätt, naturens självvärde samt nästkommande generationers rätt till fast mark och rent vatten. Det har ur detta motstånd utvecklats rikstäckande och gränsöverskridande samarbeten mellan de olika motståndsgруппerna till en stor gruvmotståndsrörelse i Sverige. Människor från miljörättviserörelsen och den mer traditionella miljörörelsen kämpar i solidaritet med lokala aktivister. I kampen mot gruvindustrins framväxt har större aktioner utförts som ockupationerna och barrikaderna i Ojnare och nu senast Kallak. Dessa aktioner har visat sig stärka både det lokala och nationella motståndet.

Kampen mot gruvan i Kallak har utvecklats till att bli en symbol för de många ekologiska distributionskonflikter som pågår runt om i landet. Kallak ses som en föregångare för den nationella gruvmotståndsrörelsen och som en intensifiering av den samiska kampen för rätt till land och kultur.

Clive Sinclair Poultons uttalande "What local people?" har besvarats med en skräll.

Lokalbefolkning, för eller emot en gruva, finns mycket väl i Jokkmokk och är högst engagerad i kommunens framtid.

7. Referenslista

Arkiv

Beowulf Minings PLC (2006). *Undersökningstillstånd: Dnr 200-443-06 Kallak nr 1*. Huddinge
I mapp: Kallak alla handlingar (namn: 200-443-06 Kallak nr 1)

Bergsstaten (2006). *Beslut: Undersökningstillstånd: Dnr 200-443-06 Kallak nr 1*.
I mapp: Kallak alla handlingar (namn: 200-443-06 Kallak nr 1)

Bergsstaten (2011). *Beslut: Medgivande enligt 6 kap. 1 § minerallagen att överlåta undersökningstillstånd: Dnr BS 204-1384-2011*
I mapp: Kallak alla handlingar (namn: 204-1384-11 beslut)

Bergsstaten (2012). *Beslut: Förlängning av giltighetstiden för undersökningstillståndet Kallak nr 1 i Jokkmokks kommun, Norrbottens län: Dnr BS 201-440-2012*.
I mapp: Kallak alla handlingar (namn: 201-440-12 Kallak nr 1 förl)

Bergsstaten (2012). *Beslut: Angående undersökningsarbeten enligt minerallagen (1991:45) inom undersökningstillståndet Kallak 1 och Parkijaure 2, Jokkmokks kommun, Norrbottens län. Dnr BS 40-1658-2011*.
I mapp: Kallak alla handlingar (namn: 40-1658-11 del 2)

Hifab (2013). Miljökonsekvensbeskrivning: till ansökan om bearbetningskoncession för fyndigheten Kallak Norra. Beställare: Jokkmokk Iron Mines AB. Umeå.
I mapp: 22 Kallak K nr 1 Koncessionsansökan 130425 (namn: Bilaga F MKB_Kallak_130425_)

JIMAB (2013). *Arbetsplan för provbrytning och undersökningsarbeten inom undersökningstillstånden Kallak nr1, Jokkmokks kommun, Norrbottens län. Dnr 2011- 467-2013 arbplan*. Luleå.
I mapp: Kallak alla handlingar; i mapp: 211-467-13 (namn: 467-13 arbplan).

JIMAB (2013): *Underättelse om start av undersökningsarbeten (provbrytning) inom undersökningstillståndet Kallak nr 1, Jokkmokks kommun, Norrbottens län. Dnr 2011-467-2013 underr*. Luleå.
I mapp Kallak alla handlingar; i mapp 211-467-13 (namn: 467 underr)

Åklagarmyndigheten (2012): *Beslut Brott mot minerallagen. Bs 40- 1658- 2011*. Gällivare.
I mapp: Kallak alla handlingar (namn: 40-1658-11 del 2)

Elektroniska referenser

Beowulf Mining PLC A (u.å.). *Hordweard?*
<http://www.beowulfmining.net/beowulf-about-us.html>
Hämtad: 2013-10-04

Beowulf Mining PLC (2012). *Company News Release: Beowulf's Swedish Subsidiary renamed Jokkmokk Iron Mines AB*.
<http://www.beowulfmining.net/12-02-29%20Beowulf%27s%20Swedish%20Subsidiary%20renamed%20Jokkmokk%20Iron%20Mines%20AB.pdf>
Hämtad: 2013-10-22

- Bergmark K (2013). *Kallak-aktivister fick dagsböter*. Norbottens Kuriren 2013-12-19
<http://www.kuriren.nu/nknyheter/kallak-aktivister-fick-dagsboter-7208197.aspx>
Hämtad: 2013-12-22
- Bergsstaten (2010). *Bra att veta för markägare*.
<http://www.bergsstaten.se/info/mark.htm>
Hämtad: 2013-10-15
- Bergsstaten (2012). *Bra att veta för företag och prospektörer*.
<http://www.bergsstaten.se/info/foretag.htm>
Hämtad: 2013-10-15
- Demonstration mot gruvplanerna i Kallak* (2012) Oddasat, Sverigesradio. 2012-02-04.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=4947877>
Hämtad: 2013-12-10
- Eklund N (2013). *Gruvboomen har stannat av*. Ekot i Luleå. 2013-12-21.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5741082#>
Hämtad: 2013-12-28
- Enoksson M (2013). A: *Rennäringen i Sverige*. Sametinget.
<http://www.sametinget.se/1126>
Hämtad: 2013-12-14
- Enoksson M (2013). B: *Rennäring som riksintresse*. Sametinget.
<http://www.sametinget.se/8390>
Hämtad: 2013-12-14
- Heikki J (2012). *500 deltog i gruvmanifestation*. P4 Gotland, Sverigesradio. 2012-11-18
<http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=94&grupp=4207&artikel=5349816>
Hämtad 2013-12-11
- International Organization for Self-Determination and Equality* (2013).
<http://www.scribd.com/doc/187504377/IOSDE-Statement-in-Support-of-Gallok-Human-Rights-Defenders>
Hämtad: 2013-12-18
- Jokkmokks kommun A (u.å.). *Välkommen till Jokkmokk - kulturellt, vilt och vackert*.
<http://www.turism.jokkmokk.se/>
Hämtad: 2013-11-07
- Jokkmokks kommun (2013). *Såjtte - utveckling av rennäringen och andra samiska näringar*
<http://www.jokkmokk.se/ext/templates/extPage.aspx?id=11494>
Hämtad: 2013-11-07
- Johansson A & Liljegren J (2011). *Gruvnäringsens förutsättningar i norra Sverige, utredning om hållbara samhällen, mineralpolitik och innovation*. Umeå universitet. Umeå.

Juli 2013: Stöd kampen för ett orört Gällök (Kallak) (2013). Facebook.
<https://www.facebook.com/events/387957567988757/permalink/394018944049286/>
Hämtad: 2013-12-12

Kampanda i Kallak (2013). Oddasat, Sverigesradio. 2013-08-24.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=5626155>

Kejonen O (2013). *Över 700 enade mot gruvorna*. Oddasat, Sverigesradio. 2012-04-22.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=5511673>
Hämtad: 2013-12-11

Konflikt (2013). *Renskiljning och gruvboom i Sameland* (radioprogram). Sveriges Radio, P1, 2013-11-23.

Länsstyrelsen Norbotten (2013). *Samråd enligt 8 kap.1§minerallagen (1991:45) Drn:543-6285-13*. 2013-11-29
<http://www.lansstyrelsen.se/norbotten/SiteCollectionDocuments/Sv/nyheter/kallak.pdf>
Hämtad: 2013-12-17

Martinsson M (2013). *Skattebetalarna får stå för notan efter nedlagd gruva*. Sveriges radio 2013-12-04.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=406&artikel=5721603>
Hämtad: 2014-01-05

Manifestationsgruppen Gällök Stockholm (2013). Facebook.
<https://www.facebook.com/manifestationsgruppengallokstockholm>
Hämtad: 2013-11-03

Märak M (2013). *Us Local people*.
<http://www.youtube.com/watch?v=JiFcEvjIG8w>
Hämtad: 2014-01-09

Nyberg A (2011). *Malmfyndigheten bådär gott*. Norbottens Kuriren. 2011-04-05.
<http://www.kuriren.nu/nyheter/malmfyndigheten-lovar-gott-5879128.aspx?page=1&>
Hämtad: 2013-12-07

Ny polisinsatts i Kallak (2013). Norrbottens kuriren. 2013-08-12.
<http://www.kuriren.nu/nyheter/ny-polisinsats-i-kallak-6911278.aspx> .
Hämtad: 2013-12-13

Olsson E (2013). *Aktivister vill stoppa provbrytning*. Fria tidningen. 2013-07-16
<http://www.fria.nu/artikel/98460>
Hämtad: 2013-01-12

Protest mot gruvor i Sápmi (2013). Oddasat, Sverigesradio. 2013-02-11.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=5439486>
Hämtad 2013-11-11

Regional mineralstrategi för Norrbotten och Västerbotten (2012). Utkast.
<http://www.lansstyrelsen.se/norbotten/SiteCollectionDocuments/Sv/naringsliv-och-foreningar/naringslivsutveckling/regional-mineralstrategi-utkast%20juli%202012.pdf>

Risberg Vikström K (2013). *Färdigsprängt i Kallak*. Norbottens Kuriren. 2013-08-27.
<http://www.kuriren.nu/nyheter/fardigsprangt-i-kallak-6923949.aspx>
Hämtad: 2014-01-12

Samer (2012). *Rennäring*.
<http://www.samer.se/1220>
Hämtad: 2013-12-08

Sametingets plenum: Jonsson, H. Mikaelsson, S (2013). *Uttalande från sametingets plenum: Sametinget kan inte acceptera fortsatt exploatering av Sápmi*.
<http://www.sametinget.se/61174>
Hämtad: 2013-11-15

Scb Jokkmokk (u.å.). *Kommunfakta Befolkningspyramid*.
https://www.h5.scb.se/kommunfakta/pyramider/pyra_frame.asp?region=2510
Hämtad: 2013-11-07

Sjunnesson J, Nyberg M (2013). *Provmalmen körs från Kallak*. Nodnytt.2013-09-03.
<http://www.svt.se/nyheter/regionalt/nordnytt/provmalmen-kors-fran-kallak>

Stigzelius I (2013). *Kallak: Aktivist har hållt bensin på sig och hotat tända eld*. Norbottens Kuriren. 2013-08-21.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=5622767>
Hämtad: 2013-12-13

Säger nej till gruva i Jokkmokk (2011). Nordnytt. 2011-10-04.
<http://www.svt.se/nyheter/regionalt/nordnytt/sager-nej-till-gruva-i-jokkmokk>
Hämtad: 2013-12-07

Swahn I (2013). DO och FN kritiserar svensk urbefolkningspolitik. Sveriges radio. 2013-09-16
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5647394>
Hämtad: 2014-01-12

Vikström J (2013). *Polisen redo för slaget om Kallak*. Norrländska socialdemokraten. 2013-06-07.
<http://www.nsd.se/nyheter/jokkmokk/polisen-redo-for-slaget-om-kallak-7691995.aspx>
Hämtad: 2013-12-12

Wajstedt L (2013). *VD för Jokkmokk Iron Mines AB: 'Alla som är där är sjuka i huvudet'*
Intervju Oddasat. 2013-08-14
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=5617045>
Hämtad: 2014-01-11

Året då det blev kris i gruvan (2013). SvD Näringsliv. 2013-12-23
http://www.svd.se/naringsliv/branscher/energi-och-ravaror/aret-da-det-blev-kris-i-gruvan_8845192.svd
Hämtad: 2013-12-28

Tryckt litteratur

- Bäckström L (2012). *Rätten till mineral: en studie om befogenheter och legala inskränkningar i äganderätt till fastighetens beståndsdelar*. Lic – avh. Luleå tekniska universitet. Luleå
- Cloke P (2004). Talking to People I Cloke, P (red.), *Practising human geography*. London: SAGE. Sid: 123-169.
- Gezon L & Paulson S (2005). Place, power, difference. Multiscale research at the dawn of the twenty-first century. I Paulson, Susan & Gezon, Lisa L. (red). *Political ecology across spaces, scales, and social groups*. New Brunswick: Rutgers University Press. Sid: 1-17.
- Hällgren K (2013). Planer på bojkott av Jokkmokks marknad. *Samefolket. Den samiska kultur- och samhällstidskriften*, 8-9: Sid: 26.
- Lundmark L (2008). *Stulet land: svensk makt på samisk mark*. Stockholm: Ordfront
- Martinez-Alier J (2002). *The environmentalism of the poor: a study of ecological conflicts and valuation*. Cheltenham: Edward Elgar
- Martinson J & Zachrisson S (2012). *Markexploateringsfrågor i gruvsamhällen – En studie av minerallagen, miljöbalken och plan- och bygglagen*. Mast.-uppsats. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan, 2012.
- McMahon F & Cervantes M (2012). *Survey of Mining Companies*. The Fraser Institute.
- Roberts T & Parks B (2009). Ecologically Unequal Exchange, Ecological Debt, and Climate Justice: The History and Implications of Three Related Ideas for a New Social Movement. *International Journal of Comparative Sociology*, 50. Sid: 385–409
- SGU (2011). Bergverksstatistik. *Bergverksstatistik = Statistics of the Swedish mining industry. 2010*. Uppsala: SGU
- SGU (2012). Bergverksstatistik. *Bergverksstatistik = Statistics of the Swedish mining industry. 2011*. Uppsala: SGU
- SGU (2013). Bergverksstatistik. *Bergverksstatistik = Statistics of the Swedish mining industry. 2012*. Uppsala: SGU
- SFS nr: 1998:808. *Miljöbalken*. Miljödepartementet.
- Sveriges mineralstrategi: för ett hållbart nyttjande av Sveriges mineraltillgångar som skapar tillväxt i hela landet*. (2013). Stockholm: Regeringskansliet, Näringsdepartementet
- Tidholm Po (2012). *Norrland: essäer & reportage*. Luleå: Teg Publishing
- Valentine G (2005). Tell me about...: using interviews as a research methodology, i Flowerdew, Robin & Martin & David (red.) *Methods in human geography: a guide for students doing a research project*. 2. ed. Harlow: Prentice Hall. Sid: 110-127.
- Wallerstein I (2004). *World-systems analysis: an introduction*. Durham: Duke University Press

Kartor

Karta över Kallaks lokalisering (2013). Kartkälla: Lantmäteriet, Emma Strid. Kartlayout: Emma Strid

Sunesson A (u.å.). *Sápmi*. Tecknadebilder. Förlaga till Nordiska museets karta över Sápmi
<http://www.samer.se/2167>
Hämtad: 2014-01-09

Intervjuer

Ann-Christine. 2013-11-22

Anders. 2013-11-20

Emilia. 2013-11-27

Erika. 2013-11-21

Johan. 2013-11-26

Peter. 2013-10-31

Jan. 2013-12-18